

“Dé burger bestaat niet”

Een onderzoek naar de relatie tussen politiek burgerschap, burgerparticipatie en communicatie in de gemeente Nieuwegein

L.C. Brouwer
3450465

Eerste beoordelaar: Prof. Dr. E.P.J.M. Elbers
Tweede beoordelaar: Mw. Drs. C.F. Brouwers

Masterscriptie Communicatiestudies
Faculteit Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht
27-07-2010

Voorwoord

Het is klaar, voorbij en afgelopen. Mijn leven als communicatiestudente in Nijmegen en Utrecht zit erop. Voor u ligt het eindresultaat van mijn Master Communicatiestudies aan de Universiteit Utrecht. Mijn masterscriptie.

Bloed, zweet en tranen heeft het niet gekost, zo erg was het niet. Toch ben ik blij en trots dat het nu af is. De ondersteuning van mijn begeleider Ed Elbers was hierbij onmisbaar. Bedankt voor uw enthousiasme, opbouwende feedback en kritische blik. Ook mijn collega's van de gemeente Nieuwegein, in het bijzonder Fransje van Beek en Tineke Brouwers, wil ik bedanken voor de hulp bij het opstellen van een goede en duidelijke vragenlijst. Uiteraard had ik mijn scriptie niet kunnen schrijven zonder de steun van mijn ouders en mijn vriend. Dank jullie wel voor de interesse, kritische blikken, aansporing en momenten van ontspanning!

Ik ben van mening dat het betrekken van burgers bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van overheidsbeleid belangrijk is. De overheid moet burgers de ruimte bieden om te participeren en burgers moeten deze kansen pakken. Mensen verschillen in de manier waarop ze dit doen en hebben verschillende houdingen ten opzichte van de overheid. Het is aan de overheid om hier op een goede manier mee om te gaan. Daar gaat deze scriptie over.

“Dé burger bestaat niet”ⁱ

Leonie Brouwer

27 juli 2010
Culemborg

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de relatie tussen politiek burgerschap, burgerparticipatie en communicatie in de gemeente Nieuwegein. Uit eerder onderzoek binnen de gemeente (Brouwer, 2010) bleek namelijk dat er verschillen zijn in houding ten opzichte van de overheid en de omgang met informatie. Ook in één van de uitgangspunten van het collegeprogramma 2010 – 2014 van de gemeente Nieuwegein wordt onderscheid gemaakt in specifieke doelgroepen. Welke doelgroepen dit zijn en wat hun kenmerken zijn is in dit onderzoek bekeken.

Aan de hand van enkele onderzoeken op het gebied van burgerschap en burgerparticipatie (Motivaction, 2001; Van den Brink, 2002; Verhoeven, 2004) zijn vier burgerschapstypen onderscheiden, namelijk: actieve, afhankelijke, afwachtende en afzijdige burgers. Deze burgers hebben elk specifieke kenmerken op vier dimensies van burgerschap (Van den Brink, 2002; SCP, 1996 en 2009).

Actieve burgers zijn betrokken bij de overheid en politiek. Ze zijn kritisch wat betreft het overheidsbeleid en participeren in de ontwikkeling van en besluitvorming over beleid. De afhankelijke groep burgers is voornamelijk actief op lokaal niveau en richt zich op de directe omgeving. Zij missen vaardigheden om mee te gaan in de informatie- en kennissamenleving en voelen zich onzeker op dit gebied. De afwachtende burger is beter in staat om te gaan met informatie. Deze groep neemt niet zelf het initiatief om te participeren, maar komt in actie als het eigen belang in gevaar komt. Het afzijdige type burgerschap kenmerkt zich door desinteresse en afzijdigheid van de overheid. Deze burgers hebben het gevoel dat de overheid niet naar hen luistert en zijn het minst gemotiveerd om te participeren. Ieder type burgerschap heeft een andere voorkeur en aanpak nodig wat betreft communicatie (Motivaction, 2001).

Door middel van drie deelvragen is de onderzoeksvraag *“Welke burgerschapstypen hebben de inwoners van de gemeente Nieuwegein en in hoeverre zijn deze opvattingen van invloed op de communicatie en participatie van de inwoners van de gemeente?”* beantwoord. Met behulp van een elektronische vragenlijst zijn 711 respondenten bevestigd. Door middel van een kwaliteitswaarborg die uit verschillende onderdelen bestond, waaronder een pretest, is de kwaliteit van de vragenlijst bewaakt. De vier burgerschapstypen zijn uit de resultaten gefilterd door middel van een k-means clusteranalyse.

De omvang en kenmerken van ieder type burgerschap zijn bepaald aan de hand van de gemiddelde score op de vier dimensies van politiek burgerschap. Het bleek dat in Nieuwegein het afzijdige type burgerschap het grootst is, gevolgd door het afhankelijke en afwachtende type. De groep actieve burgers is het kleinst. Tussen de burgerschapstypen bestonden geen grote verschillen wat betreft demografische kenmerken als leeftijd en wijk. Wel bleek dat respondenten gemiddeld meer politieke belangstelling tonen voor de landelijke dan voor de lokale politiek en een positiever beeld hebben van de lokale dan voor de landelijke politiek.

In vergelijking met het landelijke gemiddelde (Motivaction, 2010; Van den Brink, 2002) zijn de inwoners van Nieuwegein gelijkmatiger verdeeld, met uitzondering van het actieve burgerschapstype. Dit betekent dat er verschillen zijn in geprefereerde communicatie- en participatiestijl wat van invloed is op het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente.

Op dit moment bestaat er bij de gemeente Nieuwegein geen vastgesteld communicatie- en/of participatiebeleid. Bij het opstellen van dit beleid, waar enkele ambtenaren zich momenteel mee bezighouden, is mijn advies rekening te houden met inwoners met verschillende ideeën over burgerschap, communicatie en participatie. Ondanks dat er geen significante verschillen te vinden zijn in wijken, wijzen de resultaten wel een bepaalde kant op. Het advies aan de gemeente Nieuwegein is de verschillen tussen de typen burgers goed in ogenschouw te nemen en hier in de communicatie met inwoners rekening mee te houden. De mogelijkheden voor het inzetten van nieuwe, interactieve en social media dienen onderzocht te worden om afwachtende en actieve burgers te bereiken. Meer onconventionele manieren van communiceren, zouden ingezet kunnen worden om de aandacht van de afzijdige burger te trekken. Daarnaast dienen de meer traditionele en standaard communicatiemiddelen behouden te worden om in contact te blijven met het afhankelijke type burgerschap.

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	iii
Samenvatting	iv
Inhoudsopgave	vi
Tabellen- en figurenlijst	vii
1. Inleiding	1
1.1 "Dé burger bestaat niet" ⁱⁱ	1
1.2 De Nieuwegeiner bestaat ook niet	2
2. Theoretisch kader	3
2.1 Burgerparticipatie	3
2.2 Visie op burgerschap	4
2.3 Burgerschap en participatie	5
2.4 Verschillende typen burgerschap	5
2.5 Dimensies van burgerschap	8
3. Onderzoeksvraag	10
4. Methode	11
4.1 Procedure	11
4.2 Meetinstrument	11
4.3 Respondenten	16
5. Resultaten	19
5.1 Politieke belangstelling	19
5.2 Politieke inzet	20
5.3 Imago van de overheid	20
5.4 Omgang met informatie	21
5.5 Burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein	21
5.6 Verschillen tussen burgerschapstypen	27
6. Conclusie	31
6.1 Burgerschapstypen binnen de gemeente Nieuwegein	31
6.2 Burgerschapstypen en communicatie- en participatiegedrag	33
6.3 De invloed op het communicatie- en participatiebeleid van Nieuwegein	34
6.4 Algemene conclusie	36
7. Discussie	37
Bibliografie	39
Bijlage 1 – Vragenlijst	42

Tabellen- en figurenlijst

	Pagina
Tabel 1 – Kenmerken van vier typen burgerschap	8
Tabel 2 – Vragen uit de vragenlijst per onderzochte dimensie	13
Tabel 3 – Kenmerken van burgerschapstypen per dimensie	13
Tabel 4 – Cronbach's alpha per dimensie	16
Tabel 5 – Verdeling van respondenten over leeftijdscategorieën	17
Tabel 6 – Percentage respondenten per wijk in Nieuwegein	17
Tabel 7 – Percentage respondenten per hoogst voltooide opleiding	18
Tabel 8 – Vergelijking van de relatieve en absolute gemiddelden van drie clusters op de vier dimensies van burgerschap	22
Tabel 9 – Vergelijking van de relatieve en absolute gemiddelden van drie clusters op de vier dimensies van burgerschap	23
Tabel 10 – Verdeling van de clusters over de leeftijdscategorieën in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel	26
Tabel 11 – Verdeling van de clusters over de wijken in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel	26
Tabel 12 – Verdeling van de opleidingsniveaus per cluster in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel	27
Tabel 13 – Verschillen tussen burgerschapstypen op de variabelen geslacht, leeftijd, opleiding en wijk	28
Tabel 14 – Gemiddelden op verschillende politieke niveaus per burgerschapstype voor de dimensies politieke belangstelling en imago van de overheid	30
Tabel 15 – Vergelijking van de verdeling van de burgerschapstypen (gemiddelden) van het huidige onderzoek, Motivaction (2010) en Van den Brink (2002).	31

Figuur 1 – Participatieladder van Edelenbos & Monnikhof	4
Figuur 2 – Burgerschapstijlen in Nederland (%) Van den Brink (2001)	6
Figuur 3 – Burgerschapstijlen in Nederland (%) Motivaction (Seminar actief burgerschap)	6
Figuur 4 – Typologie van vier burgerschapstijlen en verschillende rollen van burgers (Verhoeven, 2004, p. 71)	7
Figuur 5 – Verhouding burgerschapstypen (Inwonerspanel 2010)	24
Figuur 6 – Verdeling van burgerschapstypen binnen wijken (in %)	29

1. Inleiding

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wil met het project burgerschap bijdragen aan sociale samenhang en verantwoordelijk gedrag van burgers tegenover elkaar en tegenover de overheid. Een onderdeel hiervan is het Handvest Verantwoordelijk Burgerschap van Roos en Verhue (2009). Dit handvest is onder andere opgesteld om bij te dragen aan "meer inzet voor de publieke zaak" (Roos & Verhue, 2009, p. 9).

Uit dit handvest blijkt dat de algemene participatiegraad van burgers de afgelopen jaren is afgenomen. Burgers organiseren zich minder in politieke partijen, maatschappelijke en recreatieve organisaties. Deze afnemende betrokkenheid heeft twee oorzaken. Het proces van individualisering heeft ervoor gezorgd dat burgers mondiger zijn geworden en meer eisen stellen aan de overheid. Daarnaast zijn de traditionele sociale verbanden verdwenen die de overheid gebruikte om particulier initiatief te mobiliseren. Mensen organiseren zich bijvoorbeeld minder dan vroeger in sociale instituties als kerken en politieke partijen. Boutellier stelt daarom dat "burgerschap opnieuw moet worden uitgevonden" (Roos & Verhue, 2009, p. 11).

1.1 "Dé burger bestaat niet"

Een tweede ontwikkeling is dat de overheid zich ervan bewust is dat burgers verschillende sociale en culturele achtergronden hebben en verschillen in hun opvattingen van de overheid. Dit betekent dat er met bepaalde doelgroepen op een andere manier gecommuniceerd moet worden om een optimaal effect te bereiken (www.minbzk.nl/onderwerpen/grondwet-en/democratie-en/projecten/handvest).

Waarom is het als overheid belangrijk om je met communicatie te richten op verschillende doelgroepen? Uit onderzoek blijkt dat informatie van de overheid niet bij alle lagen van de bevolking aankomt. Jongeren, ouderen en mensen met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse worden vaak niet bereikt (www.communicatieplein.nl/Onderwerpen/Doelgroepen_en_doelgroepsegmentatie).

De Commissie Wallage heeft in 2001 in haar onderzoek geadviseerd om meer gebruik te maken van segmentatieonderzoek om burgers beter te bereiken. De communicatiestrategie toespitsen op basis van sociaaldemografische kenmerken als leeftijd en geslacht van burgers alleen is niet voldoende (www.communicatieplein.nl/Onderwerpen/Doelgroepen_en_doelgroepsegmentatie/Segmentatie). Normen en waarden, overtuigingen en houding zijn bijvoorbeeld ook van invloed op het beeld van en de communicatie met de overheid.

De communicatieboodschap moet de doelgroep niet alleen *bereiken* maar ook *beraken* (Herremans & Rijnja, 2005, p. 63). Wanneer de boodschap niet aansluit bij de beleving en behoefte van inwoners, wordt de informatie niet opgepakt en heeft de communicatie-uiting geen effect. Wanneer bekend is welke specifieke doelgroepen er zijn, kan de overheid haar communicatie zo inrichten dat aangesloten wordt op de beleving en behoefte van specifieke doelgroepen.

1.2 Dé Nieuwegeiner bestaat ook niet

Uit onderzoek binnen de gemeente Nieuwegein naar communicatie, betrokkenheid en participatie (Brouwer, 2010) blijkt dat er verschillende houdingen zijn ten opzichte van de overheid en de omgang met informatie. Het college van burgemeester en wethouders van Nieuwegein is zich bewust van de verschillende typen burgers in hun gemeente. Een van de uitgangspunten van het collegeprogramma 2010-2014 van de coalitiefracties van de gemeente Nieuwegein is namelijk:

"Wij communiceren onze besluiten helder aan de specifieke doelgroepen en de Nieuwegeinse samenleving en laten zien waarom wij keuzes hebben gemaakt en welke belangen deze dienen."

Dit speerpunt voor interactief beleid maakt onderscheid in specifieke doelgroepen. Welke specifieke doelgroepen precies bedoeld worden, wordt echter niet geheel duidelijk. Welke Nieuwegeinse doelgroepen er zijn en welke kenmerken ze hebben is niet bekend. Inspelen op de behoeften van specifieke doelgroepen in Nieuwegein is daarom ook niet mogelijk.

Het is van belang te onderzoeken hoe de Nieuwegeinse samenleving eruitziet om aan te sluiten op de interesses en belangstelling van de inwoners en goed te kunnen communiceren en participeren. Het doel van dit masteronderzoek is daarom te onderzoeken welke typen inwoners de gemeente Nieuwegein heeft, hoe zij over de relatie met de (lokale) overheid denken en wat dit betekent voor het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente Nieuwegein.

2. Theoretisch kader

Burgerschap en burgerparticipatie zijn geen nieuwe begrippen. Al in de jaren vijftig werd door gemeenten aan alle 23-jarigen een boekje uitgereikt met adviezen over verantwoord burgerschap. Met het boekje 'Burgerschap en burgerzin' (Rengelink & Mug, 1952) wilde de overheid de nieuwe kiesgerechtigden wijzen op en aandacht vragen "voor de publieke zaak, die ook Uw zaak is". Benadrukt werd dat de burger actief moest meedoen in "zijn gemeente, zijn streek, zijn provincie en zijn land". Tegenwoordig is de discussie over burgerschap en participatie nieuw leven ingeblazen, onder andere door oud-minister Guusje ter Horst.

Maar wat wordt nu eigenlijk bedoeld met burgerschap en burgerparticipatie? Welke relatie bestaat er tussen deze twee begrippen en waarom is het van belang? In dit hoofdstuk worden deze onderwerpen besproken en toegelicht, waarna de onderzoeksvraag van deze studie volgt.

2.1 Burgerparticipatie

De afgelopen decennia is er een ontwikkeling geweest op het gebied van burgerparticipatie. Na de opkomst van inspraaktrajecten bij projecten ontstond de zogenaamde interactieve beleidsvorming en coproductie. De afgelopen jaren is er een variant bijgekomen: burgerinitiatieven. Kilic (2008) en Van der Heijden, Meiresonne & van Zuylen (2007) spreken over drie generaties burgerparticipatie. Het initiatief ligt bij eerste en tweede generatie burgerparticipatie duidelijk bij de overheid en bij derde generatie bij de inwoners. Gedurende een traject kan het gebeuren dat de generaties door elkaar lopen, bijvoorbeeld wanneer burgers gestimuleerd worden om initiatief te nemen of doordat de overheid een initiatief oppakt (Van der Heijden e.a., 2007).

In dit onderzoek wordt gefocust op tweede generatie burgerparticipatie. Gesproken wordt over interactieve beleidsvorming, oftewel het betrekken van burgers bij de ontwikkeling en uitvoering van of besluitvorming over beleid. Met derde generatie burgerparticipatie is binnen de gemeente Nieuwegein namelijk nog niet veel ervaring opgedaan en bij inspraaktrajecten is er te weinig sprake van actie, reactie en interactie van burgers op politiek gebied.

Bij burgerparticipatie zijn drie aspecten van belang voor een goede kwaliteit (Leyenaar, 2009). De kwaliteit van de informatie moet goed zijn, de besluitvorming moet plaatsvinden met voldoende tijd en op basis van adequate informatie en de deelnemers moeten een representatieve afspiegeling zijn van de doelgroep. De deelnemers moeten gezien worden als serieuze gesprekspartners. In dit onderzoek gaat het over de burger als coproducent van beleid. Het gaat over het betrekken van burgers bij de ontwikkeling van of besluitvorming over beleid (interactieve beleidsvorming). Deze rol van coproducent kan zich bevinden op verschillende niveaus, zoals te zien is in figuur 1: informeren, raadplegen (consulteren), adviseren, coproduceren en meebeslissen (Edelenbos en Monnikhof, 2001 in: Hartman & Nuiver, 2004).

Figuur 1. Participatieladder van Edelenbos & Monnikhof

(<http://digitaalbestuur.nl/opinie/gebruik-web-20-binnen-de-gemeente>)

De eerste trede (informereren) houdt in dat burgers de rol van toehoorder vervullen. Op basis van informatie die inwoners krijgen kunnen ze eventueel vervolgstappen zetten om invloed uit te oefenen op beleid. Bij raadplegen of consulteren worden de burgers behandeld als gesprekspartner of klankbordgroep. In de adviserende rol hebben burgers inbreng, maar de beleidsmakers blijven verantwoordelijk voor het beleidsvoorstel. Bij coproduceren en meebeslissen vindt een soort uitbreiding van het ambtelijk apparaat plaats en is instemming nodig van de politiek verantwoordelijken. Bij coproduceren komen burgers en overheden namelijk samen tot een oplossing, burgers worden medebeleidsmakers. Wanneer burgers mogen meebeslissen wordt de ontwikkeling van beleid en de besluitvorming aan hen gedelegeerd. Door de opkomst van de derde generatie burgerparticipatie moet er een trede toegevoegd worden aan de ladder: faciliteren. De overheid faciliteert en ondersteunt hier de burgers bij de beleids- en besluitvorming. Zelf pakt de overheid niets op, de burgers voeren het zelf uit.

Wanneer burgerparticipatie ingezet wordt, betekent dit niet dat gedurende het hele project het publiek betrokken wordt. In verschillende fasen van het beleidsproces worden beslissingen genomen en beleid ontwikkeld en uitgevoerd. In verschillende beleidsfasen is daarom ruimte voor burgerparticipatie; zowel tijdens de planvorming, agendavorming, besluitvorming, uitvoering als evaluatie (Leyenaar, 2009). Binnen deze fasen kan participatie op verschillende niveaus plaatsvinden (zie figuur 1).

2.2 Visie op burgerschap

Uit onderzoek blijkt dat je op verschillende manieren naar burgerschap kunt kijken. Verschillende definities, visies en opvattingen over burgerschap zijn in omloop en maken het begrip verwarrend en ingewikkeld. Om onduidelijkheid over het begrip burgerschap in dit onderzoek te voorkomen, wordt hieronder uitgelegd wat er in deze studie onder burgerschap verstaan wordt.

Wagenaar en Specht (2010) stellen dat burgerschap een verzamelnaam is dat meerdere aspecten bevat, waaronder de relatie tussen de burger en de overheid. Doordat in dit onderzoek gesproken wordt over burgerparticipatie (actie, reactie en interactie van burgers op politiek gebied) wordt ingezoomd op de relatie tussen burger en overheid. Dit betekent dat uitgegaan wordt van een relationele dimensie van burgerschap (Pols, 2006 in: Van Rie, 2008).

Daarnaast wordt uitgegaan van de neo-republikeinse visie op burgerschap (Van Gunsteren, 1992). Deze visie omvat elementen van drie eerdere, verouderde opvattingen over burgerschap. Participatie is in deze visie namelijk tegelijkertijd doel en middel in combinatie met burgerschap (Boluijt, 2009). De rol van burgers in de maatschappij wordt benadrukt en de overheid erkent dat zij niet alles zelf kan organiseren en controleren. Actieve en meedenkende burgers zijn daarom nodig om problemen in kaart te kunnen brengen en op te lossen (Boluijt, 2009).

2.3 Burgerschap en participatie

Uit bovenstaande blijkt dat burgerparticipatie en burgerschap met elkaar verbonden zijn. Immers, in dit onderzoek wordt uitgegaan van relationeel en neo-republikeins burgerschap: de focus ligt op de relatie tussen burgers en overheid, waarbij de overheid uitgaat van het idee dat zij de burgers nodig heeft voor goede beleids- en besluitvorming (burgerparticipatie).

Dit zijn echter niet de enige onderdelen waar rekening mee moet worden gehouden volgens Denters (2004). Stedelijk Burgerschap is volgens hem: "betrekkingen van burgers als leden van het staatkundige verband van een stedelijke gemeente" (Denters, 2004, p. 2). Het bestaat uit de twee componenten burgerparticipatie en burgerzin. Burgerzin bestaat uit het geheel van houdingen en competenties die voor burgerschap relevant zijn. Dit betekent dat het gaat om willen en kunnen, mensen moeten bereid zijn en in staat zijn om te participeren in een gemeenschap.

Stedelijke burgerparticipatie is gericht op het aanpakken van publieke issues en bestaat ook uit twee componenten, namelijk politieke participatie (door een beroep te doen op de overheid) en civiele participatie (zonder een beroep te doen op de overheid). Het huidige onderzoek richt zich op politieke participatie, omdat dit rechtstreeks te beïnvloeden is door de overheid en doordat de overheid hiervan (direct) resultaat ziet. Door op burgerparticipatie te sturen kan burgerschap en daarmee de burgerzin (houding en competenties) gestimuleerd en vergroot worden Denters (2004).

2.4 Verschillende typen burgerschap

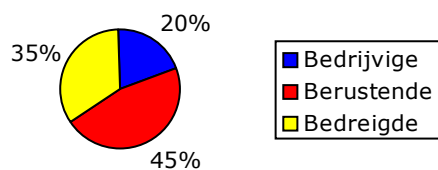
In dit onderzoek wordt uitgegaan van de relationele en de neo-republikeinse visie op burgerschap. Dit betekent dat het gaat om de relatie van de burger en de overheid en de erkenning van de overheid dat burgers nodig zijn voor de ontwikkeling van en besluitvorming over beleid. Niet alle burgers denken echter hetzelfde over hun relatie met de overheid en ze hebben niet allemaal hetzelfde idee over burgerparticipatie (Boluijt, 2009; Motivaction, 2001; Van den Brink, 2002; Verhoeven, 2004).

Boluijt (2009) verwijst in zijn onderzoek naar de studie die Motivaction in 2001 heeft uitgevoerd voor de Commissie Toekomst Overheidscommunicatie. Zij onderscheiden vier burgerschapsstijlen die de basis vormen voor een advies over communicatie vanuit de overheid. Motivaction (2001) is een commercieel onderzoeksbureau en geeft zijn onderzoeksmethode, zoals te begrijpen is, niet prijs. Wel geeft Motivaction (2001) een beschrijving van de vier burgerschapsstijlen.

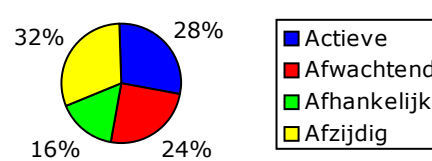
Van den Brink (2002) zet zijn onderzoeksmethode in zijn rapport voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wel uiteen. Naar eigen zeggen hanteert hij ongeveer dezelfde indeling in burgerschapsstijlen als Motivaction (2001), maar voegt de afhankelijke en afzijdige burgerschapsstijl samen. Op deze manier ontstaan drie groepen: de bedrijvige, de berustende en de bedreigde burger.

Bedrijvige burgers komen overeen met het type actieve burgers van Motivaction (2001). Het zijn mensen die een relatief groot vertrouwen in de overheid en belangstelling voor de publieke zaak hebben. Zij zetten zich in voor het algemeen belang en op politiek gebied participeren zijn bovengemiddeld. Bedreigde burgers staan tegenover de bedrijvige burgers en komen overeen met het type afzijdige burgers van Motivaction (2001). Zij kenmerken zich door weinig vertrouwen in de overheid en hebben weinig interesse in het algemeen belang. Ze zijn onzeker op politiek gebied en hebben onvoldoende vaardigheden om te participeren. De groep berustende burgers bevindt zich in het midden van deze twee groepen. Zij nemen een neutrale houding aan en zijn weinig participatief, behalve wanneer hun persoonlijke belangen op een concreet punt in het geding komt. Deze groep stelt zich volgens Van den Brink (2002) afwachtend op. De Nederlandse bevolking bestaat volgens hem ongeveer voor een vijfde uit bedrijvige burgers (20%), voor ongeveer een derde uit bedreigde burgers (35%) en voor bijna de helft uit berustende burgers (45%).

Wanneer de kenmerken van de burgerschapsstijlen en de percentages waarin ze voorkomen in Nederland van Van den Brink (2002) en Motivaction (2001) vergeleken worden, is de indeling van Van den Brink (2002) opvallend te noemen.

Figuur 2. Burgerschapsstijlen in Nederland (%) Van den Brink (2002) (2010)

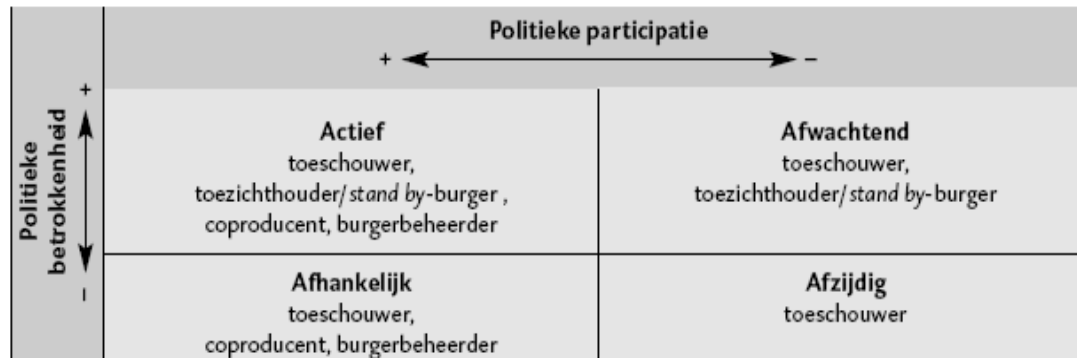

Figuur 3. Burgerschapsstijlen in Nederland Motivaction (%)

Van den Brink (2002) schaaft de afzijdige en afhankelijke burger samen onder één stijl, de bedreigde burger. Logischer zou het zijn wanneer hij de typen afhankelijke en afzijdige burger onder één stijl zou scharen, namelijk de berustende burger. Volgens hem kan binnen de berustende burger een subgroep gevormd worden: de bezorgde burger. Deze inwoners zijn actief in hun eigen leefomgeving, maar niet per definitie op publiek of politiek niveau. Je zou kunnen zeggen dat ze actief zijn op lokaal niveau. Wanneer deze beschrijving vergeleken wordt met de beschrijving van de afhankelijke burger van Motivaction (2001) zijn er duidelijk overeenkomsten. Beide type burgers zijn lokaal georiënteerd en participatief ingesteld op praktisch en concreet niveau.

De combinatie van de stijlen afzijdige en afhankelijke burger onder de groep bedreigde burger, ligt volgens mij minder voor de hand. Er is duidelijk een verschil tussen deze twee typen burgers, aangezien de afzijdige burger gekenmerkt wordt door desinteresse en geen enkele intentie vertoont om te participeren. Dit is bij de afhankelijke burger anders, dit type burger toont wel interesse om te participeren, ook al is dit enkel wanneer het lokaal en praktisch ingestoken is (Motivaction, 2001).

Verhoeven (2004) hanteert ook een onderscheid in vier burgerschapstypen dat overeenkomt met dat van Motivaction (2001). Hij onderscheidt de volgende vier typen: actieve, afwachtende, afhankelijke en afzijdige burgers. Vervolgens past hij deze indeling in burgerschapstypen toe op politieke participatie en communicatie. Hij maakt hiervoor een indeling op twee dimensies: politieke participatie en politieke betrokkenheid (zie figuur 4).

Figuur 4. Typologie van vier burgerschapstijlen en verschillende rollen van burgers (Verhoeven, 2004, p. 71).

De burgerschapstijlen die Motivaction (2001) en Verhoeven (2004) onderscheiden, komen met elkaar overeen. Enkel de namen van de typen burgers zijn verschillend. De indeling van Van den Brink (2002) heeft ook een groot raakvlak met deze onderzoeken, wanneer het type bezorgde burger als aparte groep gezien wordt. In het huidige onderzoek wordt daarom de verdeling in de vier burgerschapstypen actief, afhankelijk, afwachtend en afzijdig ook aangehouden, omdat zoals Verhoeven aangeeft deze "de grootste gemene deler" vormen (WRR, 2002, p. 112).

Het afzijdige type burgerschap kenmerkt zich door desinteresse en afzijdigheid van de overheid. De mensen die tot deze groep behoren, vinden dat de overheid niet naar hen luistert en zijn daarom het minst gemotiveerd om te participeren. Dit geldt gedeeltelijk voor het afhankelijke type burgerschap. Deze burgers missen vaardigheden om mee te gaan in de informatie- en kennissamenleving en richten zich op de directe omgeving. Deze groep is voornamelijk actief op lokaal niveau. De afwachtende burger is beter in staat om te gaan met informatie en kennis. Deze groep neemt niet zelf het initiatief om te participeren, maar komt in actie als het eigen belang in gevaar komt. De actieven zijn betrokken en verantwoordelijk ingesteld. Zij zijn kritisch wat betreft het overheidsbeleid en participeren in de ontwikkeling van en besluitvorming over beleid. Deze groep burgers is bij uitstek coproductent van beleid.

Bij ieder burgerschapstype hoort een andere voorkeur en aanpak wat betreft communicatie (Motivaction, 2001). Afzijdige burgers zijn niet erg gemotiveerd om te participeren en hebben weinig vertrouwen in de overheid. Om deze doelgroep te bereiken en te betrekken zou participeren gemakkelijk en aantrekkelijk gemaakt moeten worden volgens Motivaction (2001). Daarnaast zou het benadrukken van eigen voordeel overtuigend kunnen werken. Voor de afhankelijke burger zijn 'praktisch' en 'concreet' sleutelwoorden. Communicatie-instrumenten die goed bij dit burgerschapstype passen zijn informatie- en inspraakavonden in buurthuizen en publicaties van de gemeente in lokale media en huis-aan-huisbladen (Motivaction, 2001).

Afwachtende burgers hebben ook geen sterke neiging om te participeren en kennen een reactieve communicatiestijl. Dit betekent dat ze uitgenodigd en gestimuleerd moeten worden om te participeren. In de communicatie is het verstandig om de functionaliteit te benadrukken. Internet en nieuwe media, zoals weblogs en sociale online netwerken, zijn geschikt om met deze groep in contact te komen. Actieve burgers zijn mensen die uit zichzelf meedenken en actief participeren bij beleids- en besluitvorming door de overheid. Deze groep burgers heeft niet veel aansporing nodig en kan inhoudelijke en intellectuele discussies aan (Motivaction, 2001). In tabel 1 is een overzicht te vinden van de kenmerken van de vier burgerschapstijlen.

Tabel 1. Kenmerken van vier typen burgerschap

Actief burgerschapstype	Afhankelijk burgerschapstype	Afwachtend burgerschapstype	Afzijdig burgerschapstype
Betrokken bij algemeen belang	Lokaal georiënteerd	Betrokken bij eigen belang	Desinteresse in politiek
Interactieve communicatiestijl	Gedesoriënteerd door information overload	Reactieve communicatiestijl	Passieve communicatiestijl
Vertrouwen in overheid	Grote afstand tot overheid	Aansporing nodig voor participatie	Weinig vertrouwen
Open voor nieuwe media	Weinig affiniteit met nieuwe media	Maakt gebruik van ICT	Gericht op directe behoeftebevrediging

Motivaction (2001) geeft ook een beschrijving van de demografische kenmerken van hun vier burgerschapstijlen. De leeftijd van de groep actieve burgers is gespreid met een lichte ondervertegenwoordiging van mensen onder de 35 en meer personen tussen de 45 en de 60 jaar. De afhankelijke burger heeft een laag tot middelbaar opleidingsniveau en bestaat uit relatief weinig personen onder de 45 jaar. De groep boven de 60 jaar is daarentegen groter dan gemiddeld. De leeftijd van de afwachtende burgerschapstijl is ook gespreid met een oververtegenwoordiging van mensen jonger dan 25 en een ondervertegenwoordiging van mensen ouder dan 50. Het opleidingsniveau van dit type is gevarieerd, maar voornamelijk op middelbaar (beroeps)opleidingsniveau. Het afzijdige type tot slot kent een laag tot middelbaar opleidingsniveau en bestaat voornamelijk uit mensen tussen de 25 en de 45 jaar.

2.5 Dimensies van burgerschap

De vier burgerschapstypen actief, afzijdig, afhankelijk en afwachtend hebben zoals gezegd ieder een aantal specifieke kenmerken. In de beschrijvingen van de typen burgers komt een aantal kenmerken telkens terug. Deze kenmerken vormen samen enkele dimensies van burgerschap (Van den Brink, 2002). Hieronder wordt besproken wat deze dimensies inhouden en hoe ze samen een burgerschapstype vormen.

Van den Brink (2002) onderscheidt in zijn onderzoek positieve en negatieve dimensies van burgerschap. De positieve dimensies bestaan onder andere uit het oordeel over de parlementaire democratie, de interesse in politiek en politieke activiteiten. De negatieve

dimensies omvatten onder meer politieke onvrede en de mate van steun voor autoritaire politiek. Van den Brink (2002) baseert zijn dimensies op het SCP-rapport Culturele Veranderingen uit 1996, maar waarom hij juist deze dimensies als verklaring voor burgerschap ziet wordt niet duidelijk.

Het onderzoek van Van den Brink (2002) kan ondanks dat zijn methode niet geheel duidelijk is, wel gebruikt worden voor het huidige onderzoek. Dit onderzoek richt zich specifiek op burgerschapstypen in relatie met politieke burgerparticipatie en communicatie. De dimensies politieke belangstelling, politieke activiteiten en het oordeel over de parlementaire democratie van Van den Brink (2002) hebben raakvlak met politieke participatie. Het gaat bij deze dimensies om zaken als hoe geïnteresseerd men is in politiek, of men lid is van een politieke partij en hoe tevreden men is over het functioneren van de overheid. Vragen over politieke partijen zijn in het huidige onderzoek niet gesteld, omdat uit cijfers van het CBS (2010) blijkt dat slechts een zeer beperkt percentage Nederlanders (5%) lid is van een politieke partij.

Een andere belangrijke bron voor de dimensies van burgerschap zijn de SCP-rapporten Culturele Veranderingen 1996 en De sociale staat van Nederland 2009. Deze rapporten hanteren andere dimensies. Hierin wordt op het gebied van politieke participatie gesproken over politieke interesse, politieke invloed, politiek protest en collectieve acties. Het gaat hierbij om zaken als het volgen van politiek nieuws, het vergroten van de inspraak van burgers op het bestuur van gemeenten en zich samen met anderen inspannen op politiek gebied.

Het onderzoek van Van den Brink (2002) en de twee rapporten van het SCP (1996, 2009) vullen elkaar aan wat betreft de dimensies van burgerschap. Op basis van deze studies wordt in het huidige onderzoek uitgegaan van vier dimensies voor politiek burgerschap. De dimensies politieke interesse, politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie meten samen het burgerschapstype van de inwoners van de gemeente Nieuwegein. Deze dimensies zijn van belang omdat het zowel gaat over de interesse van inwoners (politieke belangstelling) als over burgerparticipatie (politieke inzet), het vertrouwen in de overheid (imago) en de manier waarop ze met informatie omgaan. De laatste dimensie is van belang omdat op basis hiervan onder andere onderscheid gemaakt wordt tussen afhankelijke en afwachtende burgers (Motivaction, 2001).

De dimensie politieke interesse omvat de belangstelling die inwoners hebben voor landelijke en lokale politiek. Hierbij gaat het over de activiteiten die mensen ondernemen om op de hoogte te zijn en te blijven van politieke ontwikkelingen. Bij politieke inzet gaat het om de activiteiten die inwoners ondernemen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van en besluitvorming over beleid. De dimensie imago van de overheid draait om het vertrouwen dat inwoners hebben in de overheid en politiek. Wanneer gesproken wordt over omgang met informatie gaat het over de communicatie tussen inwoners en de overheid en de manier waarop inwoners met het aanbod aan informatie omgaan. Daarnaast komt het gebruik van internet hier aan bod.

Burgers worden ingedeeld in een bepaald type burgerschap op basis van de scores op bovenstaande vier dimensies. In de methode wordt de operationalisering van deze indeling nader toegelicht.

3. Onderzoeksvraag

In dit onderzoek gaat het over de verschillende burgerschapstypen binnen de gemeente Nieuwegein en de relatie met het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente. De hoofdvraag die in deze masterscriptie centraal staat, luidt als volgt.

Onderzoeksvraag: *Welke burgerschapstypen hebben de inwoners van de gemeente Nieuwegein en in hoeverre zijn deze van invloed op de communicatie en participatie van de inwoners van de gemeente en op het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente Nieuwegein?*

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn verschillende deelvragen opgesteld. De eerste deelvraag gaat over de burgerschapstypen die voorkomen onder de inwoners bij de gemeente Nieuwegein.

Deelvraag 1: *In hoeverre komen het afzijdige, afhankelijke, actieve en afwachtende burgerschapstype voor in de gemeente Nieuwegein en wat zijn hun kenmerken?*

Vervolgens wordt onderzocht in hoeverre de burgerschapstypen binnen de gemeente Nieuwegein van invloed zijn op de communicatie en interactie met inwoners. De tweede en derde deelvraag gaan hierover.

Deelvraag 2: *Wat zijn de consequenties van de verschillende burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein op de communicatiestijl en het -gedrag van inwoners?*

Deelvraag 3: *Wat zijn de consequenties van de houding van inwoners ten opzichte van communicatie en participatie voor het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente Nieuwegein?*

4. Methode

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is gebruik gemaakt van een surveyonderzoek. Een elektronische vragenlijst is ingezet om te bekijken welke burgerschapstypen voorkomen binnen de gemeente Nieuwegein. Deze vragenlijst is afgenomen onder het Inwonerspanel, een vast panel dat meedoet aan enkele onderzoeken per jaar.

Hieronder wordt beschreven hoe de respondenten benaderd zijn, hoe de vragenlijst is opgebouwd en wat de kenmerken van de respondenten zijn.

4.1 Procedure

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een elektronische vragenlijst. De respondenten waren allemaal lid van het Inwonerspanel van de gemeente Nieuwegein. Alle leden van het panel, in totaal 1396 personen, zijn aangeschreven. Bij 1389 mensen is de uitnodiging daadwerkelijk aangekomen. In totaal hebben 711 mensen aan het onderzoek meegedaan, dit komt neer op een respons van 51%.

De respondenten zijn benaderd via email met de vraag deel te nemen aan het onderzoek. In de introductietekst was te lezen dat de gemeente geïnteresseerd is in onder andere de politieke belangstelling van de respondenten en hun beeld van de overheid. Benadrukt werd dat de gegevens anoniem verwerkt werden en de gemeente de resultaten gebruikt om de wensen van inwoners met betrekking tot communicatie en participatie te verbeteren.

4.2 Meetinstrument

In de elektronische vragenlijst zijn de dimensies politieke belangstelling, politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie gemeten. De dimensies politieke belangstelling en imago zijn ieder gesplitst in twee dimensies, namelijk landelijk niveau en lokaal niveau. Dit is gedaan om de indeling in typen burgers verder te specificeren.

De dimensies zijn opgesteld op basis van onderzoek van Van den Brink (2002), Motivaction (2001), Winsemius (2005) en de rapporten Sociaal en cultureel rapport (1996), Sociale en culturele verkenningen (1997) en De sociale staat van Nederland (2009). In de vragenlijst is ook gevraagd naar de hoogst voltooide opleiding van de respondent. Het geslacht, de leeftijd en de wijk waar de respondenten wonen waren al bekend na het aanmelden voor het Inwonerspanel. Naar deze kenmerken hoefde daarom niet expliciet gevraagd te worden.

Alle dimensies zijn gemeten aan de hand van enkele vijfpunts-Likertschalen met antwoordcategorieën lopend van zeer mee eens of zeer geïnteresseerd (1) tot zeer mee oneens of zeer ongeïnteresseerd (5). Daarnaast zijn enkele frequentieschalen gebruikt met antwoordmogelijkheden van iedere dag of (bijna) altijd (1) tot nooit (5). Hierna wordt besproken hoe de dimensies precies gemeten zijn.

Politieke belangstelling

De dimensie politieke belangstelling valt uiteen in twee componenten, namelijk in landelijk en lokaal niveau. Voor beide componenten zijn dezelfde stellingen gebruikt, met als enige verschil dat de stellingen gericht waren op landelijke of lokale politiek. In totaal zijn voor de dimensie politieke belangstelling twee vijfpunts-Likertschalen en tien frequentieschalen gebruikt.

Gevraagd werd naar de frequentie waarmee respondenten geïnformeerd raken over de landelijke politiek door middel van verschillende kanalen. Een voorbeeld hiervan is de vraag: "Hoe vaak leest u iets over de landelijke politiek in de krant?". Daarnaast is gevraagd hoe geïnteresseerd respondenten zijn in politiek. De vragen 1 tot en met 5 en 16 tot en met 20 uit de vragenlijst zijn gebruikt om deze dimensie te meten.

Politieke inzet

De dimensie politieke inzet is gemeten aan de hand van drie vijfpunts-Likertschalen en twee frequentieschalen. De vragen 6 tot en met 9 en 21 meten deze dimensie. De Likertschalen meten de intentie van de respondenten om te participeren op verschillende niveaus (straatniveau, wijkniveau en gemeenteniveau). Een voorbeeld hiervan is: "Ik zou me (samen met anderen) in willen spannen voor een kwestie die van belang is voor mijn straat". De frequentieschaal is gebruikt om het stemgedrag voor de Tweede Kamer en de gemeenteraadsverkiezingen te meten.

Imago van de overheid

De dimensie imago van de overheid viel ook uiteen in een landelijke en lokale component en is gemeten aan de hand van tien vijfpunts-Likertschalen. Met deze items is het vertrouwen in de landelijke en lokale overheid bekeken en het beeld van de respondenten over de openheid van de overheid gemeten. De stellingen waren voor de landelijke en lokale component, net als bij de dimensie politieke belangstelling, nagenoeg gelijk. Twee voorbeelden van items van deze dimensie zijn: "De gemeente weet wat er onder de inwoners leeft" en "Ik heb vertrouwen in de overheid". De vragen 11 tot en met 15 en 24 tot en met 28 meten de dimensie imago van de overheid.

Omgang met informatie

De laatste dimensie omgang met informatie is gemeten aan de hand van zeven vijfpunts-Likertschalen, namelijk vraag 29 tot en met 35. Deze dimensie bevatte stellingen over de manier waarop respondenten informatie verwerken en het beeld dat ze hebben van informatieverspreiding van de gemeente. Om dit te meten zijn onder andere de volgende stellingen gebruikt: "Ik vind het moeilijk om voor mij relevante informatie te vinden" en "Het is jammer dat het persoonlijk contact met de gemeente afneemt doordat veel zaken geautomatiseerd zijn".

In tabel 2 staat een overzicht van de vragen uit de vragenlijst die gebruikt zijn om de verschillende dimensies te meten.

Tabel 2. Vragen uit de vragenlijst per onderzochte dimensie.

Dimensie		Vragen
Politieke belangstelling	Landelijk	16, 17, 18, 19, 20
	Lokaal	1, 2, 3, 4, 5
Politieke inzet		6, 7, 8, 9, 21
Imago van de overheid	Landelijk	24, 25, 26, 27, 28
	Lokaal	11, 12, 13, 14, 15
Omgang met informatie		29, 30, 31, 32, 33, 34, 35
Overig		36, 37 (open vraag)

De vragen in de vragenlijst zijn niet allemaal op dezelfde manier gesteld. Dit is gedaan om te voorkomen dat respondenten de vragen op de automatische piloot invulden en doordat sommige stellingen duidelijker waren in negatieve vorm. De meeste vragen zijn in positieve vorm gesteld en enkele vragen in negatieve vorm. De stelling: "de landelijke overheid geeft om de mening van inwoners" geeft een positief resultaat, wanneer een respondent antwoordt "mee eens". De stelling: "wat de landelijke overheid doet, heeft weinig nut voor mijn dagelijks leven", geeft daarentegen een negatief resultaat, wanneer een respondent antwoordt met "mee eens".

Om te zorgen dat alle stellingen op dezelfde manier verwerkt kunnen worden, zijn de stellingen omgezet in positieve vorm zodat score 1 positief is en score 5 negatief. Vervolgens is voor iedere dimensie een gemiddelde berekend op basis van de antwoorden van de respondenten.

Burgerschapstypen

Om de respondenten in te delen in een van de vier burgerschapstijlen actieve, afwachtende, afhankelijke en afzijdige burgers, zijn vragen gesteld over vier dimensies van burgerschap: politieke betrokkenheid, politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie. Wanneer we kijken welke kenmerken van dimensies bij de vier burgerschapstijlen horen, komen we uit op de indeling in tabel 3.

Tabel 3. Kenmerken van burgerschapstypen per dimensie.

Dimensie	Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
Politieke belangstelling	++	+	-	--
Politieke inzet	++	+	-	--
Imago van de overheid	++	-	+	--
Omgang met informatie	++	-	+	--

Om te bepalen tot welk burgerschapstype respondenten behoren, wordt gebruik gemaakt van een clusteranalyse. Een clusteranalyse heeft als doel om "een empirische classificatie of een a priori theoretische clusterstructuur te vinden" (Krebs, Berger & Ferligoj, 2000, p. 148). Dit betekent dat een clusteranalyse respondenten indeelt in een burgerschapstype, op basis van de waarde van iedere respondent voor de dimensies. Het doel is de respondenten zodanig in te delen in een stijl, dat de respondenten een grote mate van overeenkomst hebben met respondenten van dezelfde stijl en een lage mate van overeenkomst met respondenten van een andere stijl (SPSS voor gevorderden, z.j.).

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een k-means clusteranalyse. Deze analyse wordt gebruikt als er een vaststaand aantal clusters is, in dit geval vier (actieve, afwachtende, afhankelijke en afzijdige burgers). Een k-means clusteranalyse werkt op basis van algoritmes. Iedere respondent wordt toegewezen aan het cluster waarvan het centrum het dichtst bij is. Het centrum is het gemiddelde van alle punten in het cluster. Dit wordt een aantal keer herhaald met andere respondenten, net zolang totdat er geen wisselingen in de clusters meer zijn (Cluster analysis, http://en.wikipedia.org/wiki/Cluster_analysis#Partitional_clustering).

Een respondent heeft een actieve burgerschapstijl wanneer hij of zij gemiddeld tot het cluster met het laagste gemiddelde behoort op politieke interesse, op politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie. Daarentegen heeft iemand een afzijdige burgerschapstijl wanneer hij of zij gemiddeld tot het cluster met het hoogste gemiddelde behoort op politieke interesse, politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie. Een respondent met een afwachtende burgerschapstijl behoort tot het cluster met het op één na hoogste gemiddelde wat de dimensies politieke betrokkenheid en politieke inzet betreft en tot het cluster met het op één na laagste gemiddelde voor de imago van de overheid en omgang met informatie. Respondenten die gemiddeld tot het cluster met het op één na laagste gemiddelde behoren wat betreft politieke interesse en politieke inzet en tot het cluster met het op één na hoogste gemiddelde wat betreft imago van de overheid en omgang met informatie hebben een afhankelijke burgerschapstijl. De verwachting is dat de respondenten op dezelfde manier ingedeeld worden met behulp van een clusteranalyse als de indeling in tabel 3. Wanneer dit niet het geval is, zal nogmaals kritisch naar de betreffende literatuur en methode gekeken worden.

Kwaliteitswaarborg van de vragenlijst

De vragenlijst die gebruikt is, is samengesteld op basis van bestaand onderzoek. De vragen zijn afkomstig van onderzoek van Van den Brink (2002), Winsemius (2005) en de rapporten Culturele Veranderingen in Nederland (1996), Sociale en Culturele Verkenningen (1997) en De sociale staat van Nederland (2009). Zoals Czaja en Blair (2005) aangeven wordt het gebruik van eerdere vragenlijsten aangemoedigd en aangeraden. Doordat de vragen in eerdere onderzoeken gebruikt zijn, hebben ze hun kwaliteit bewezen. Het gebruiken van vragen uit eerdere onderzoeken vormt daarom het eerste deel van de kwaliteitswaarborg van de vragenlijst.

Een aantal vragen is hergeformuleerd, omdat de zinnen te lastig en moeilijk te begrijpen waren voor de doelgroep van het huidige onderzoek. De onderzoeker heeft daarom een aantal vragen herschreven, waarbij de strekking van de vraag hetzelfde bleef. Twee voorbeelden hiervan staan hieronder.

- 1.a *"Men zegt wel dat de Kamerleden in ons land weinig begrip hebben van wat er onder de mensen leeft"*
- 1.b *"De overheid weet niet wat er onder de mensen leeft".*

- 2.a *"Zou u van uzelf zeggen dat u sterk bent geïnteresseerd in politiek?"*
- 2.b *"Hoe geïnteresseerd bent u in de landelijke politiek?"*

Stelling 1a en 2a worden gebruikt in het onderzoek van Van den Brink (2002). De formulering van de stellingen vond de onderzoeker niet duidelijk genoeg en respondenten kunnen niet goed hun mening geven over deze uitspraken. De stellingen zijn daarom veranderd in 1b en 2b. Deze stellingen zijn duidelijker en het is makkelijker voor de respondenten om hier een mening over te hebben.

De vragen uit de vragenlijst voor het huidige onderzoek is samengesteld uit vragen uit verschillende onderzoeken en daarom nog niet in zijn geheel getest. Enkele vragen zijn ook hergeformuleerd, zoals hierboven beschreven is en nieuwe vragen zijn samengesteld. Om deze redenen is het noodzakelijk om de vragenlijst verder te testen, om de kwaliteit nog meer te waarborgen (Czaja & Blair, 2005).

Het tweede deel van de kwaliteitswaarborg van de vragenlijst bestaat uit informele testen (Czaja & Blair, 2005). Bij het opstellen van de vragenlijst heeft de onderzoeker overleg gehad en gespard met medewerkers van de unit Statistiek en Onderzoek en een communicatieadviseur van de gemeente Nieuwegein. Daarnaast was er feedback van de scriptiebegeleider bij de universiteit. De deskundigen hebben de vragen kritisch bekeken en tips gegeven om de formulering te optimaliseren. Hierbij is bijvoorbeeld gelet op de antwoordmogelijkheden bij de vragen. Zo is de antwoordmogelijkheid vaak – nooit, veranderd in altijd – nooit. Bij de laatste antwoordmogelijkheid zijn de twee uitersten meer elkaars tegenovergestelde dan bij de eerste mogelijkheid. Daarnaast worden bij de vraag hoe vaak respondenten iets lezen over de politiek in de krant, de mogelijkheden website, radio, televisie en internet genoemd, aangezien er meer mogelijkheden zijn om informatie te verkrijgen dan alleen via de krant.

Door bovenstaande wordt de kwaliteit van de vragenlijst geoptimaliseerd. De definitieve vragenlijst is vastgesteld door het te baseren op eerdere onderzoeken en door er met deskundigen over te spreken. Het is echter ook belangrijk om de vragenlijst te testen onder potentiële respondenten. Dit is gedaan in de zogenoemde pretest. Er zijn verschillende manieren om een pretest uit te voeren (Czaja & Blair, 2005). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van postsurvey tests. Hierbij is bij een kleine groep getest of de vragenlijst duidelijk en begrijpelijk is. Een aantal respondenten vulden de vragenlijst in, waarna de interviewer vroeg naar het oordeel over de vragenlijst. De onderzoeker wilde weten welke vragen lastig waren, waarom deze lastig waren en of er onduidelijke vragen waren.

Naar aanleiding van de pretest is de vragenlijst nogmaals aangepast. De semantische schalen die hierboven besproken zijn met de antwoordcategorie: altijd 0 0 0 0 0 nooit, bleek lastig te zijn voor de respondenten. Daarom is besloten om gebruik te maken van een frequentieschaal met de antwoordcategorieën iedere dag, regelmatig (ongeveer iedere week), soms (ongeveer iedere maand), zelden (meerdere keren per jaar), nooit.

Ook is ervoor gekozen om toelichtende teksten te schrijven tussen de vragen door. Dit is gedaan om aan te geven in welk deel van de vragenlijst de respondent is, waar de vragen over gaan en hoeveel er volgen.

Nadat de resultaten van het onderzoek bekend waren, is met behulp van de statistische maat cronbach's alpha de interne consistentie berekend tussen de stellingen die de vier dimensies meten. Deze maat meet in hoeverre de stellingen dezelfde dimensie meten (<http://www.hbo-scriptie.nl/statistiek/cronbach-alpha-uitleg>). Cronbach's alpha varieert tussen de 0 en de 1. Hoe dichter de waarde bij 1 zit, hoe betrouwbaarder deze waarde is. Over de vraag welke waarde voldoende is om schalen te vormen, bestaat enige discussie. De meeste onderzoekers zien een waarde boven de .70 als voldoende en boven de .80 als goed. In sommige gevallen wordt een waarde van .60 ook als adequaat gezien (Korzilius, 2000).

In het huidige onderzoek worden de items samengevoegd tot een nieuwe variabele als de interne consistentie voldoende is. De ondergrens is .60, maar de voorkeur gaat uit naar een cronbach's alpha boven de .70. Dit vormde de laatste kwaliteitscontrole van de vragenlijst.

De cronbach's alpha van de vier dimensies waren allemaal voldoende ($> .67$) en de items zijn daarom samengevoegd. In tabel 4 staan de cronbach's alpha van de dimensies.

Tabel 4. Cronbach's alpha per dimensie.

	Dimensie	Cronbach's alpha
Politieke belangstelling	Lokaal	.76
	Landelijk	.68
	Totaal	.80
Politieke inzet		.69
Imago van de overheid	Lokaal	.82
	Landelijk	.79
	Totaal	.86
Omgang met informatie		.70

4.3 Respondenten

In deze paragraaf worden de kenmerken van de respondenten besproken. In totaal hebben 711 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. De verhouding man-vrouw was niet geheel gelijk, meer mannen dan vrouwen deden mee. In totaal was 56,6% man en 43,4% vrouw.

Van niet alle respondenten is het geslacht bekend, 693 respondenten hebben deze vraag ingevuld. De respondenten zijn niet geheel gelijk verdeeld over de leeftijdscategorieën, zoals te zien is in tabel 5. De categorie respondenten jonger dan 30 is duidelijk ondervertegenwoordigd in vergelijking met de verdeling van leeftijd over de populatie in Nieuwegein (Nieuwegein in cijfers, 2010). De respondenten tussen de 50 en de 69 jaar zijn daarentegen oververtegenwoordigd.

Hier moet rekening mee gehouden worden bij de analyse van de resultaten en het trekken van conclusies. De respondenten zijn niet een geheel goede afspiegeling van de populatie wat betreft de verdeling van leeftijd.

Tabel 5. Verdeling van respondenten over leeftijdscategorieën (n = 693)

Leeftijdscategorie	Inwonerspanel	Populatie (2010) *
≤ 29 jaar	5,1%	18,5%
30 – 39 jaar	14,3%	17,0%
40 – 49 jaar	19,3%	18,8%
50 – 59 jaar	28,9%	20,1%
60 – 69 jaar	23,7%	15,5%
≥70 jaar	8,7%	10,2%
Totaal	100%	100%

*respondenten < 18 jaar zijn niet meegenomen, 18 is de minimum leeftijd van het Inwonerspanel.

De verdeling van de respondenten over de wijken in Nieuwegein toont ongeveer dezelfde verdeling als de verdeling van de bevolking over de wijken. De respondenten vormen een representatieve afspiegeling van de populatie wat de wijken betreft. De cijfers van de populatie zijn afkomstig van Nieuwegein in cijfers (<http://cijfers.nieuwegein.nl/>). In tabel 6 staat de verdeling van de respondenten over de wijken. Ook niet alle respondenten hebben aangegeven in welke wijk ze woonachtig zijn, 701 respondenten deden dit.

Tabel 6. Percentage respondenten per wijk in Nieuwegein (n=701)

Wijk	Inwonerspanel	Populatie (2010)
Stadscentrum/Merwestein	1,6%	3,7%
Jutphaas/Wijkersloot	8,1%	9,9%
Zuilenstein/Huis de Geer/ Blokhoeve	11,6%	10,8%
Batau-Zuid	12,6%	10,9%
Batau-Noord	13,4%	11,9%
Doorslag	15,0%	10%
Galecop	12,1%	14,5%
Fokkesteeg	11,8%	11,0%
(Hoog) Zandveld/ Lekboulevard	8,4%	11,0%
Vreeswijk	4,4%	5,6%
Overig	1,0%	0,7%
Totaal	100%	100%

De meeste respondenten hebben hun hoogst voltooide opleiding in het hoger beroepsonderwijs, gevolgd door het middelbaar en hoger voortgezet onderwijs. In tabel 7 staat de verdeling van de respondenten per hoogst voltooide opleidingsniveau. Hiervoor is geen data van de populatie beschikbaar.

Tabel 7. Percentage respondenten per hoogst voltooide opleiding (n=711).

Wijk	Percentage (%)
Basisonderwijs	0,7%
Lager/voorbereidend beroepsonderwijs	3,8%
Middelbaar en hoger voortgezet onderwijs	21,7%
Middelbaar beroepsonderwijs	16,5%
Hoger beroepsonderwijs	39,8%
Wetenschappelijk onderwijs	17,0%
Anders	0,5%
Totaal	100%

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het surveyonderzoek besproken. In het surveyonderzoek is gekeken naar welke typen inwoners de gemeente Nieuwegein heeft en hoe zij over burgerschap en de (landelijk en lokale) overheid denken. Hieronder worden per dimensie de resultaten besproken en bekeken op de kenmerken geslacht, leeftijd, wijk en opleidingsniveau.

5.1 Politieke belangstelling

De dimensie politieke belangstelling heeft een gemiddelde van 2.68 (standaarddeviatie .55). Dit betekent dat, bij een positieve waarde van 1 en een negatieve waarde van 5, de respondenten zich gemiddeld aan de positieve kant van het midden bevinden. Dit betekent dat ze relatief veel politieke belangstelling tonen.

Uit een onafhankelijke t-toets blijkt dat mannen gemiddeld significant meer politieke belangstelling tonen dan vrouwen ($t(698) = -5.378, p < .001$). Daarnaast blijkt uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets dat respondenten jonger dan 30 en tussen de 30 en de 39 jaar gemiddeld significant minder politieke belangstelling hebben dan respondenten ouder dan 50 jaar ($p < .05$). Respondenten tussen de 40 en de 49 jaar bleken ook minder interesse te tonen dan respondenten tussen de 50 en de 69 jaar ($p < .05$). Wat het opleidingsniveau van de respondenten betreft, tonen inwoners met een hbo of wo-opleiding gemiddeld significant meer politieke belangstelling dan inwoners met lager of voorbereidend beroepsonderwijs ($p < .05$). Respondenten uit de wijk Galecop toonden gemiddeld significant meer politieke belangstelling dan respondenten uit de wijk Fokkesteeg ($p < .05$).

De dimensie op lokaal niveau heeft een gemiddelde van 3.3 (standaarddeviatie .66) en de dimensie op landelijk niveau heeft een gemiddelde van 2.0 (standaarddeviatie .62). Uit een gepaarde t-toets blijkt dat de respondenten gemiddeld meer belangstelling tonen voor landelijke politiek dan voor lokale politiek ($t(710) = 55.999, p < .001$).

Uit een onafhankelijke t-toets blijkt dat mannen gemiddeld significant meer belangstelling tonen dan vrouwen voor zowel landelijke als lokale politiek ($t(698) = -4.588, p < .001$ en $t(698) = -4.681, p < .001$). Verder bleek uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets dat wat de lokale politiek betreft, respondenten jonger dan 30 gemiddeld significant minder belangstelling tonen dan respondenten ouder dan 40 jaar ($p < .05$). De respondenten tussen de 30 en de 39 jaar toonden gemiddeld significant minder belangstelling voor lokale politiek dan respondenten ouder dan 50 jaar ($p < .001$), net zoals respondenten tussen de 40 en de 49 jaar ($p < .05$). Op landelijk niveau toonden de respondenten tussen de 50 en de 59 gemiddeld significant meer belangstelling dan respondenten tussen de 30 en de 49 en ouder dan 70 jaar ($p < .05$). Daarnaast toonden respondenten uit de wijk Galecop gemiddeld significant meer interesse in landelijke politiek dan respondenten uit Fokkesteeg ($p < .05$).

5.2 Politieke inzet

De dimensie politieke inzet heeft een gemiddelde van 1.94 (standaarddeviatie .50). Dit betekent dat de respondenten gemiddeld een hoge politieke inzet vertonen. Uit een onafhankelijke t-toets bleek dat er verschil optrad tussen mannen en vrouwen. Mannen tonen gemiddeld significant meer politieke inzet dan vrouwen ($p < .05$). Daarnaast bleek uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets dat respondenten uit de wijk Vreeswijk gemiddeld significant minder politieke inzet vertonen dan respondenten uit de wijken Batau-Zuid, Doorslag en Fokkesteeg ($p < .05$).

Ook respondenten met een opleiding in het lager of voorbereidend beroepsonderwijs en het mbo tonen minder politieke inzet dan respondenten met een hbo of wo-opleiding. Respondenten met middelbaar en hoger voortgezet onderwijs tonen minder politieke inzet dan respondenten met een wo-opleiding ($p < .05$). De scores op de dimensie politieke inzet verschilden niet significant op het kenmerk leeftijd ($p = .873$).

5.3 Imago van de overheid

De dimensie imago van de overheid heeft een gemiddelde van 3.17 (standaarddeviatie .53). Dit betekent dat de respondenten zich gemiddeld aan de negatieve kant van het midden bevinden en relatief negatief denken over de overheid. Bij deze dimensie waren er geen verschillen tussen mannen en vrouwen ($t(698) = 3.841, p = .05$).

Uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets blijkt dat respondenten jonger dan 30 gemiddeld een positiever beeld hebben van de overheid dan respondenten tussen de 40 en de 49 en de 60 en de 69 jaar ($p < .05$). Ook respondenten tussen de 30 en de 39 jaar zijn positiever dan respondenten tussen de 60 en de 69 jaar. Daarnaast bleek dat respondenten met een wo-opleiding gemiddeld significant een positiever beeld hebben dan respondenten met een hbo- en mbo-opleiding, middelbaar en hoger voortgezet onderwijs en lager en voorbereidend beroepsonderwijs ($p < .05$). Verschillen tussen wijken waren er niet ($p = .86$).

De dimensie imago van de overheid viel ook in twee componenten uiteen. Uit een gepaarde t-toets blijkt dat de respondenten gemiddeld positiever denken over de lokale dan over de landelijke politiek ($t(710) = 5.765, p < .001$). Uit een onafhankelijke t-toets blijkt dat mannen gemiddeld significant een negatiever beeld hebben van de landelijke overheid dan vrouwen ($t(698) = 2.712, p < .05$). Voor de lokale overheid is er geen verschil tussen mannen en vrouwen ($p = .45$). Daarnaast bleek uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets dat respondenten tussen de 40 en de 49 gemiddeld significant een negatiever beeld hebben van de lokale overheid dan respondenten jonger dan 39 jaar ($p < .05$). Ook respondenten tussen de 60 en de 69 jaar hebben gemiddeld significant een negatiever beeld van de lokale overheid dan respondenten jonger dan 39 en ouder dan 50 ($p < .05$).

5.4 Omgang met informatie

De dimensie omgang met informatie heeft een gemiddelde van 2.71 (standaarddeviatie .53). Uit een onafhankelijke t-toets blijkt dat vrouwen gemiddeld significant meer moeite hebben om betrouwbare en relevante informatie te vinden en meer informatie op een andere manier dan via internet te krijgen dan mannen ($t(698) = -2.026, p < .05$).

Daarnaast blijkt uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets dat respondenten uit de wijk Batau-Zuid hier meer moeite mee hebben dan respondenten uit de wijk Batau-Noord ($p < .05$). Respondenten met een hbo- of wo-opleiding hebben gemiddeld significant minder moeite met het selecteren en verwerken van informatie dan de respondenten met een ander opleidingsniveau ($p < .05$). Respondenten met een opleiding op het niveau van lager of voorbereidend beroepsonderwijs hebben hier gemiddeld significant meer moeite mee dan respondenten met een opleiding op middelbaar en hoger voortgezet onderwijs of mbo-niveau ($p < .05$). Ook blijkt dat respondenten ouder dan 70 meer moeite hebben met de omgang met informatie dan respondenten jonger dan 59 jaar ($p < .05$). Respondenten tussen de 60 en de 69 jaar hebben dit in vergelijking met respondenten tussen de 50 en de 59 en jonger dan 39 jaar ($p < .05$). Respondenten tussen de 30 en de 39 jaar hebben hier significant minder moeite mee in vergelijking met respondenten ouder dan 40 ($p < .05$).

Uit bovenstaande resultaten per dimensie van de demografische kenmerken geslacht, leeftijd, wijk en opleidingsniveau blijkt dat er geen duidelijke verschillen voor alle dimensies samen naar voren komen. Geen van de demografische kenmerken voorspellen de scores op de dimensies op dezelfde manier. Hieruit kan voorzichtig geconcludeerd worden dat demografische kenmerken niet voldoende representatief zijn om de inwoners op in te delen. In de volgende paragraaf wordt daarom verder ingegaan op burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein.

5.5 Burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein

Op basis van de dimensies politieke belangstelling, politieke inzet, imago van de overheid en omgang met informatie zijn met behulp van een clusteranalyse vier typen burgers onderscheiden. Uit een hiërarchische clusteranalyse bleek dat een verdeling in drie of vier clusters de beste verhouding opleverde. Bij vijf of meer clusters bevatten sommige clusters te weinig respondenten om er een goede uitspraak over te doen, bij minder dan drie clusters waren de clusters te weinig genuanceerd.

Wanneer uitgegaan wordt van drie clusters van respondenten, krijgen we de verdeling in tabel 8. De relatieve gemiddelden zijn de gemiddelden op basis waarvan de clusters zijn samengesteld. De absolute gemiddelden zijn gecategoriseerd in vier categorieën. Een gemiddelde tussen de 1 en de 2.5 is een +, een gemiddelde tussen de 2.5 en de 3.5 is +/- en een gemiddelde tussen de 3.5 en de 5 is -.

Tabel 8. Vergelijking van de relatieve en absolute gemiddelden van drie clusters op de vier dimensies van burgerschap (1 = positief, 5 = negatief).

Dimensie	Cluster					
	1		2		3	
	Relatief	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Absoluut
Politieke belangstelling	2.40 +	1 - 2.5 +	3.30 -	2.5 - 3.5 +/-	2.49 +/-	1 - 2.5 +
Politieke inzet	1.73 +	1 - 2.5 +	2.40 -	1 - 2.5 +	1.79 +/-	1 - 2.5 +
Imago van de overheid	2.73 +	2.5 - 3.5 +/-	3.20 +/-	2.5 - 3.5 +/-	3.52 -	3.5 - 5 -
Omgang met informatie	2.29 +	1 - 2.5 +	2.81 +/-	2.5 - 3.5 +/-	2.98 -	2.5 - 3.5 +/-

De relatieve component van de clusters is het gemiddelde van een cluster in vergelijking met de gemiddelden van de andere clusters. De absolute component is ingedeeld in drie delen: een gemiddelde tussen de 1 en 2.5 (+), tussen de 2.5 en de 3.5 (+/-) en tussen de 3.5 en 5 (-). Op bovenstaande tabel kan gedeeltelijk het model van Van den Brink (2002) geplaatst worden. Het eerste cluster komt wat betreft relatieve en absolute gemiddelden overeen met de bedrijvige burger. Deze burger is geïnteresseerd in politiek en staat positief ten opzichte van de overheid. De twee andere clusters verschillen weinig en komen minder duidelijk naar voren. Uit de vergelijking van de relatieve gemiddelden van deze twee clusters, blijkt dat deze clusters tegengesteld zijn aan elkaar. Bij de absolute gemiddelden is dit echter niet zo, deze scores komen grotendeels met elkaar overeen.

Geen van de beschrijvingen van Van den Brink (2002) passen geheel op de clusters 2 en 3. Cluster drie zou door kunnen gaan voor de berustende burger, aangezien uit de relatieve scores blijkt dat dit cluster neutraal is wat betreft politieke belangstelling en inzet. Tegelijkertijd kan dit cluster echter ook door gaan voor de bedreigde burger, aangezien de relatieve gemiddelden aangeven dat dit cluster negatief staat ten opzichte van het imago van de overheid.

De verdeling van de respondenten in drie clusters is in verhouding redelijk, maar in de scores van de clusters zit weinig verschil. Enkel cluster 1 geeft een duidelijke beschrijving van de kenmerken van het cluster. Cluster 2 en 3 lijken teveel op elkaar. Hierna wordt daarom gekeken naar een verdeling in vier clusters.

Tabel 9. Vergelijking van de relatieve en absolute gemiddelden van vier clusters op de vier dimensies van burgerschap (1 = positief, 5 = negatief).

Dimensie	Cluster							
	1		2		3		4	
	Relatief	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief	Absoluut
Politieke belangstelling	2.26 ++	2 – 3 +	2.42 +	2 – 3 +	3.16 –	3 – 4 –	3.33 --	3 – 4 –
Politieke inzet	1.68 ++	1 – 2 ++	1.81 +	1 – 2 ++	2.00 –	2 – 3 +	2.98 --	2 – 3 +
Imago van de overheid	2.75 ++	2 – 3 +	3.57 --	3 – 4 –	3.02 +	3 – 4 –	3.44 –	3 – 4 –
Omgang met informatie	2.28 ++	2 – 3 +	3.02 –	3 – 4 –	2.64 +	2 – 3 +	3.06 --	3 – 4 –

In tabel 9 is dezelfde indeling in relatieve en absolute gemiddelden aangehouden als in tabel 8. De absolute gemiddelden in tabel 9 zijn gecategoriseerd door een gemiddelde tussen de 1 en de 2 een score ++ te geven, een gemiddelde tussen de 2 en de 3 een +, tussen de 3 en de 4 een – en tussen de 4 en de 5 een --.

Het eerste cluster bestaat uit respondenten met het laagste relatieve gemiddelde voor politieke belangstelling, politieke inzet, imago van de overheid en de omgang met informatie. Het tweede cluster bevat de op twee na laagste relatieve gemiddeldes voor politieke belangstelling en politieke inzet. Op de dimensie omgang met informatie scoort dit cluster het op één na hoogste relatieve gemiddelde. Voor de dimensie imago van de overheid heeft dit cluster het hoogste relatieve gemiddelde. Het cluster dat hierop volgt bevat de op één na hoogste relatieve gemiddeldes voor politieke belangstelling en politieke inzet. Op de dimensie imago van de overheid en omgang met informatie scoort dit cluster het op twee na hoogst. Het laatste cluster scoort op de dimensies politieke belangstelling, politieke inzet en omgang met informatie het hoogste relatieve gemiddelde. Voor de dimensie imago van de overheid scoort dit cluster het op één na hoogste relatieve gemiddelde. In tabel 9 staat een overzicht van de clusters en de relatieve en absolute gemiddelden op de vier dimensies.

Wanneer bovenstaande clusters vergeleken worden met de beschrijving van de burgerschapstypen, kan aan ieder cluster een type burger gehangen worden. Het eerste cluster komt overeen met de actieve burger. Deze burgers zijn betrokken bij het algemeen belang, zetten zich in voor de samenleving en hebben vertrouwen in de overheid.

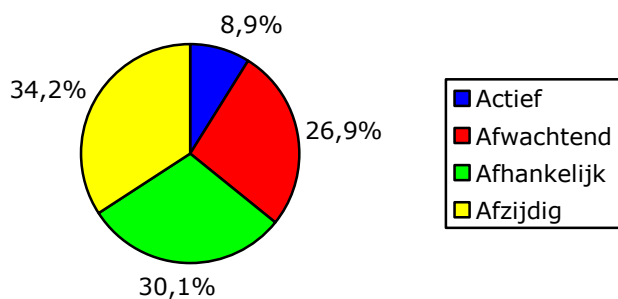
Het tweede cluster komt overeen met het afhankelijke burgerschapstype. Deze respondenten zijn actief op lokaal niveau, hebben last van information overload en voelen een grote afstand tot de overheid. Dit cluster wijkt op één punt af van het uitgangspunt in tabel 3. Op de dimensie imago van de overheid scoort dit cluster het laagst. De afwachtende burgers horen onder cluster drie. Zij participeren minder en alleen wanneer ze ertoe aangezet worden. Met het verwerken van informatie hebben ze minder moeite en het beeld van de overheid is relatief positief.

Het laatste cluster is gelijk aan het afzijdige burgerschapstype. Op alle dimensies scoren zij negatief. Ze tonen de minste belangstelling voor politiek, hebben weinig vertrouwen in de overheid en tonen de minste politieke inzet. Dit cluster wijkt op hetzelfde punt af van het uitgangspunt in tabel 3 als het afhankelijke burgerschapstype. Op de dimensie imago van de overheid scoort dit cluster niet het laagst, maar het op één na laagst.

Bovenstaande vier clusters komen meer overeen met de beschreven burgerschapstypen, dan de drie clusters met de beschrijving van de drie typen burgers van Van den Brink (2002). De bedrijvige burger komt bij de drie clusters het duidelijkst naar voren. De andere twee clusters tonen echter geen duidelijk verschillen waardoor de bedreigde en berustende burger niet aan een cluster gehangen kunnen worden. Wanneer uitgegaan wordt van vier clusters, kunnen de vier burgerschapstypen wel duidelijk onderscheiden worden. In dit onderzoek wordt daarom uitgegaan van de vier burgerschapstypen actieve, afhankelijke, afwachtende en afzijdige burgers.

Opvallend aan de vergelijking van de absolute gemiddelden in tabel 9 is dat geen van de clusters een gemiddelde scoort tussen de 4 en de 5 (---). Geen van de burgerschapstypen heeft een uitzonderlijk negatieve houding ten opzichte van de politiek en overheid. Ook een extreme geïnteresseerdheid is er niet te vinden. De gemiddelden bevinden zich allemaal boven de 1.50, dicht bij 1 komen de gemiddelden niet. Gesteld kan worden dat de burgerschapstypen duidelijk naar voren komen in vergelijking met elkaar, maar dat de clusters niet extreem van elkaar verschillen. Er zijn geen extreme waarden gevonden.

De verdeling van het aantal respondenten over de burgerschapstypen is redelijk gelijkmatig, zoals te zien is in figuur 5. Het type afzijdige burgers is de grootste groep met 34,2%, het type afhankelijke burgers volgt met 30,1%, vervolgens komt de groep afwachtende burgers met 26,9% en tot slot is er de groep actieve burgers met 8,9%.

Figuur 5. Verhouding burgerschapstypen van het Inwonerspanel 2010.

Actieve burgers

Het burgerschapstype actieve burgers vormt de kleinste groep. In totaal behoren 63 respondenten (8,9%) tot deze groep. Meer vrouwen (59,7%) dan mannen (40,3%) kunnen worden gerekend tot deze groep. In vergelijking met het geslacht van alle respondenten behoren vrouwen duidelijk meer tot de groep actieve burgers dan mannen (59,7% en 40,3% vs. 43,3% en 56,6%).

Wat betreft de leeftijd van de respondenten, valt op dat respondenten onder de 30 jaar minder vertegenwoordigd zijn in deze groep in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel. De respondenten tussen de 30 en 39 jaar komen daarentegen meer voor in deze groep. De overige leeftijdscategorieën komen redelijk overeen met het totaal, zoals te zien is in tabel 10.

De verdeling over de wijken is in vergelijking met het totaal aantal respondenten redelijk gelijk, zoals te zien is in tabel 11. De wijk Doorslag springt er echter uit, van het type actieve burgers komt slechts 3% uit Doorslag in vergelijking met 15% van het totaal. In vergelijking met alle respondenten, valt op dat het aantal respondenten met een wo-opleiding minder is bij de actieven (7,9% vs. 17%). Tot de actieve burgers horen evenveel respondenten met hbo als met middelbaar en hoger voortgezet onderwijs. Dit komt overeen met het opleidingsniveau van alle respondenten samen, zoals te zien is in tabel 12.

Afhankelijke burgers

De groep afhankelijke burgers is de op een na grootste groep met 214 respondenten (30,1%). Van deze groep is 45,7% man en 54,3% vrouw. Net zoals bij het type actieve burgers, zijn er in deze groep in vergelijking met het totaal meer vrouwen dan mannen (54,3% en 45,7% vs. 43,3% en 56,6%).

De leeftijd van de afhankelijke burgers is vergelijkbaar met het totaal, alleen is de groep 30 tot 39-jarigen groter en de groep 60 tot 69-jarigen kleiner, zoals te zien is in tabel 10. De respondenten met een leeftijd tussen de 30 en de 39 en de 40 en de 49 jaar zijn samen de op een na grootste groep. De groep tussen de 60 en de 69 jaar is in vergelijking met het totaal niet de op één na grootste groep, maar de op drie na grootste groep. Opvallend in tabel 11 is dat bij de afhankelijke groep de meeste respondenten afkomstig zijn uit de wijk Fokkesteeg, terwijl dit bij het totaal de wijk Doorslag is. Wat het opleidingsniveau van de respondenten betreft, zijn er geen verschillen met het totaal (zie tabel 12).

Afwachtende burgers

De groep afwachterende burgers is met 191 respondenten de op twee na grootste groep (26,9%). Net zoals bij de groep afzijdige burgers is het aantal vrouwen kleiner en het aantal mannen groter in vergelijking met het totaal (36,2% en 63,8% vs. 43,3% en 56,6%).

Uit tabel 10 blijkt dat de respondenten jonger dan 30 jaar meer en de groep ouder dan 70 minder voorkomen in de groep afwachterende burgers in vergelijking met het totaal. Daarnaast blijkt uit tabel 11 dat respondenten uit de wijken Galecop en Zuilenstein, Huis de Geer en Blokhoeve meer en respondenten uit de wijken Batau-Zuid en Fokkesteeg minder voorkomen in de groep afwachterende burgers vergeleken met alle respondenten.

Respondenten met een wo-opleidingsniveau komen meer en respondenten met middelbaar en hoger voortgezet onderwijs minder voor in de groep afwachterende burgers in vergelijking met het totaal, zo blijkt uit tabel 12.

Afzijdige burgers

Het burgerschapstype waar de meeste respondenten bij horen is het type afzijdige burgers. Met 243 respondenten (34,2%) is dit de grootste groep. In vergelijking met alle respondenten heeft dit cluster minder vrouwen en meer mannen (35,4% en 64,6% vs. 43,3% en 56,6%).

De verdeling van de respondenten over de leeftijdscategorieën is in vergelijking met het totaal relatief gelijk. Alleen de groep respondenten tussen de 30 en de 39 jaar is kleiner en de groep ouder dan 70 is groter, zoals te zien is in tabel 10. Ook de verdeling over de wijken is relatief gelijk, zoals tabel 11 laat zien. Wat het opleidingsniveau van het type afwachtende burgers betreft, is er ook weinig verschil, blijkt uit tabel 12.

Tabel 10. Verdeling van de clusters over de leeftijdscategorieën in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel.

Leeftijdscategorie	Frequentie (%)				
	Totaal panel	Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
≤ 29 jaar	5,1%	3,2%	6,7%	5,8%	3,8%
30 – 39 jaar	14,3%	17,7%	22,1%	13,7%	7,1%
40 – 49 jaar	19,3%	19,4%	22,1%	17,5%	18,3%
50 – 59 jaar	28,9%	27,4%	22,6%	35,4%	29,6%
60 – 69 jaar	23,7%	24,2%	18,8%	22,8%	28,3%
≥ 70 jaar	8,7%	8,1%	7,7%	4,8%	12,9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 11. Verdeling van de clusters over de wijken in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel.

Wijk	Frequentie (%)				
	Totaal panel	Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
Stadscentrum/Merwestein	1,6%	1,6%	1,0%	2,6%	1,3%
Jutphaas/Wijkersloot	8,1%	12,9%	7,1%	7,4%	8,3%
Zuilenstein/Huis de Geer/ Blokhoeve	11,6%	17,7%	11,9%	13,2%	8,3%
Batau-Zuid	12,6%	11,3%	10,5%	11,1%	15,8%
Batau-Noord	13,4%	16,1%	11,4%	14,8%	13,3%
Doorslag	15,0%	3,2%	15,2%	15,3%	17,5%
Galecop	12,1%	12,9%	11,0%	13,2%	12,1%
Fokkesteeg	11,8%	8,1%	17,6%	9,5%	9,6%
(Hoog)Zandveld/Lekboul.	8,4%	9,7%	9,5%	8,5%	7,1%
Vreeswijk	4,4%	4,8%	3,3%	3,1%	6,3%
Overig	1,0%	1,6%	1,4%	1,1%	0,4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 12. Verdeling van de opleidingsniveaus per cluster in vergelijking met het totaal van het Inwonerspanel.

Opleidingsniveau	Frequentie (%)				
	Totaal panel	Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
Basisonderwijs	0,7%	1,6%	0,5%	0,5%	0,8%
Lager/voorbereidend beroepsonderwijs	3,8%	7,9%	4,2%	1,6%	4,1%
Middelbaar en hoger voortgezet onderwijs	21,7%	30,2%	21,5%	16,8%	23,5%
Mbo	16,5%	20,6%	16,8%	12,0%	18,5%
Hbo	39,8%	30,2%	39,7%	41,4%	41,2%
Wo	17,0%	7,9%	17,3%	26,7%	11,5%
Anders	0,5%	1,6%	0,0%	1,0%	0,4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

5.6 Verschillen tussen burgerschapstypen

Uit een non-parametrische Kruskal-Wallis toets blijkt dat er significante verschillen bestaan tussen de vier burgerschapstypen wat betreft het geslacht van de respondenten, de leeftijdscategorie en de hoogst voltooide opleiding ($p < .001$). Om te bepalen waar de verschillen precies zitten, is een Mann-Whitney toets gebruikt. Om te voorkomen dat er een Type I fout optreedt, waarbij de aanname ten onrechte aangenomen wordt, wordt het significantieniveau 0.05 gedeeld door het aantal toetsen dat uitgevoerd wordt. Dit betekent voor de vier typen burgerschap dat het significantieniveau ($0.05/6$) 0.0083 is. Non-parametrische toetsen zijn gebruikt omdat het vergelijkingen zijn tussen nominale en ordinale variabelen.

Actief versus afhankelijk

Deze burgerschapstypen verschillen niet significant van elkaar op geslacht, opleidingsniveau of leeftijd.

Actief versus afwachtend

Tussen het actieve burgerschap en het afwachtende type burgerschap blijkt er een verschil te zijn in geslacht. Meer vrouwen behoren tot het type actief burgerschap en meer mannen tot het afwachtende type ($p < .0083$). Daarnaast bestaat er een significant verschil wat betreft opleidingsniveau. De afwachtende groep burgers heeft gemiddeld een hoger opleidingsniveau dan de groep actieve burgers.

Actief versus afzijdig

Tussen de typen burgerschap actief en afzijdig, bestaat er een significant verschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen behoren meer tot het type actief burgerschap en mannen meer tot het type afzijdige burgerschap ($p < .0083$).

Afhankelijk versus afwachtend

Tussen de typen afhankelijke en afwachtende burgers bestaan significante verschillen op het gebied van opleidingsniveau en geslacht ($p < .0083$). De groep afhankelijke burgers bevat significant meer mannen en de afwachtende groep meer vrouwen. Daarnaast heeft de afwachtende groep burgers gemiddeld een hoger opleidingsniveau dan de groep afhankelijke burgers.

Afhankelijk versus afzijdig

De typen burgerschap afhankelijk en afzijdig verschillen significant van elkaar wat betreft geslacht en leeftijd ($p < .0083$). De afhankelijke groep burgers bevat significant meer vrouwen en de afzijdige groep meer mannen. Daarnaast heeft de afhankelijke groep gemiddeld meer respondenten uit een jonge leeftijdscategorie dan de afzijdige groep burgers.

Afzijdig versus afwachtend

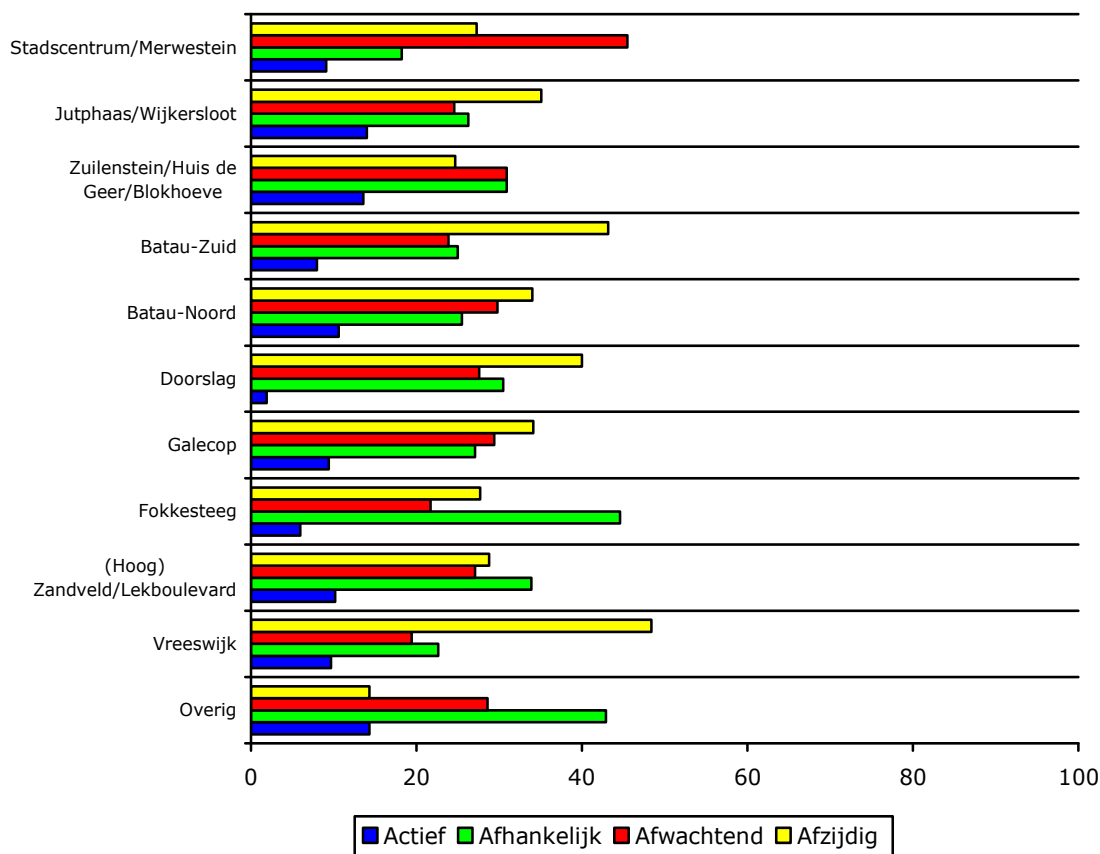
Het afwachtende en afzijdige burgerschapstype verschillen significant van elkaar wat betreft leeftijd en opleidingsniveau ($p < .0083$). Afzijdige burgers behoren tot een hogere leeftijdscategorie dan afwachtende burgers. Daarnaast hebben afwachtende burgers gemiddeld een hoger opleidingsniveau dan afzijdige burgers.

In tabel 13 staat een overzicht van bovengenoemde verschillen tussen de burgerschapstypen wat betreft het geslacht, de leeftijd en het opleidingsniveau van de respondenten.

Tabel 13. Verschillen tussen burgerschapstypen op de variabelen geslacht, leeftijd, en opleidingsniveau (+ = significante verschil, $p < .05$, - = geen significante verschil).

		Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
Geslacht	Actief	x	-	+	+
	Afhankelijk	-	x	+	+
	Afwachtend	+	+	x	-
	Afzijdig	+	+	-	x
Leeftijd	Actief	x	-	-	-
	Afhankelijk	-	x	-	+
	Afwachtend	-	-	x	+
	Afzijdig	-	+	+	x
Opleiding	Actief	x	-	+	-
	Afhankelijk	-	x	+	-
	Afwachtend	+	+	x	+
	Afzijdig	-	-	+	x

Op wijkniveau zijn er geen verschillen tussen de vier typen burgerschap. Binnen een bepaald type burgerschap komen bepaalde wijken niet significant meer voor dan binnen een ander type burgerschap, blijkt uit een non-parametrische Kruskal-Wallis toets ($\chi^2 = 4.585$; $df = 3$; $p = 0.205$). Uit figuur 6 blijkt dat binnen bepaalde wijken sommige burgerschapstypen wel meer voorkomen dan andere.

Figuur 6. Verdeling van burgerschapstypen binnen wijken (in %).

Uit een non-parametrische Kruskal-Wallis toets blijkt echter, dat deze verschillen niet significant zijn. Binnen de wijken komen bepaalde typen burgerschap niet significant meer voor dan andere typen ($\chi^2 = 14.529$; $df = 10$; $p = 0.150$).

Burgerschapstypen en verschillen op landelijk en lokaal niveau

De dimensies politieke belangstelling en imago van de overheid zijn uit te splitsen in de componenten landelijk en lokaal. De actieve en afwachtende burger tonen gemiddeld meer belangstelling voor landelijke dan voor lokale politiek in vergelijking met het gemiddelde van de hele dimensie. De afhankelijke burger toont zowel meer belangstelling voor de lokale politiek als de landelijke politiek in vergelijking met het gemiddelde. Het tegenovergestelde geldt voor de afzijdige burgers, zij tonen voor zowel landelijke als lokale politiek minder belangstelling in vergelijking met het gemiddelde. In tabel 14 zijn deze verschillen terug te vinden. Uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets voor de verschillen van de landelijke en lokale component, blijkt dat er geen significante verschillen bestaan tussen de vier typen burgers ($p = .362$). Dit betekent dat de vier typen burgerschap in dezelfde mate verschillen wat betreft belangstelling voor lokale en landelijke politiek.

Tabel 14. Gemiddelden op verschillende politieke niveaus per burgerschapstype voor de dimensies politieke belangstelling en imago van de overheid.

Dimensie	Burgerschapstype	Gemiddelden		
		Lokaal niveau	Gemiddeld	Landelijk niveau
Politieke belangstelling	Actief	2.69	3.16	3.96
	Afhankelijk	2.46	2.26	3.85
	Afwachtend	1.60	2.42	2.93
	Afzijdig	1.77	3.32	3.07
Imago van de overheid	Actief	2.97	3.44	3.07
	Afhankelijk	2.69	3.02	2.81
	Afwachtend	3.50	2.75	3.64
	Afzijdig	3.37	3.57	3.52

De dimensie imago van de overheid is gesplitst in dezelfde twee componenten als de dimensie politieke belangstelling, namelijk in landelijk en lokaal niveau. Voor de actieve, afhankelijke en afzijdige burgers geldt dat zowel het lokale als het landelijke gemiddelde lager is dan het gemiddelde voor de totale dimensies. Dit betekent dat de respondenten gemiddeld positiever zijn over de lokale en landelijke politieke afzonderlijk dan voor de politiek als geheel. Voor de afwachtende burgers geldt het tegenovergestelde, zij zijn gemiddeld negatiever over de landelijke en de lokale politiek dan het gemiddelde. Uit een one-way ANOVA met post-hoc LSD toets voor de verschilscores van de landelijke en lokale component, blijkt dat er ook voor deze dimensie geen significante verschillen bestaan tussen de vier typen burgers ($p = .869$). Dit betekent dat de vier typen burgerschap in dezelfde mate verschillen wat het imago van de landelijke en lokale overheid betreft.

6. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de drie deelvragen en de onderzoeksvraag. Allereerst worden de burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein besproken en vervolgens de communicatie- en participatiestijl van de inwoners en de invloed hiervan op het beleid van de gemeente Nieuwegein.

6.1 Burgerschapstypen binnen de gemeente Nieuwegein

De eerste deelvraag van dit onderzoek was welke burgerschapstypen er voorkomen binnen de gemeente Nieuwegein en wat de kenmerken zijn. Uit de resultaten blijkt dat de groep afzijdige burgers het grootst is (34,2%), gevolgd door de afhankelijke (30,1%) en afwachtende burgers (26,9%). De groep actieve burgers is het kleinst (8,9%). Uit de vergelijking van de absolute gemiddelden, bleek dat geen van de burgerschapstypen extreem positief of negatief ten opzichte van de overheid en politiek staat. De afzijdige groep burgers is in vergelijking met de andere typen burgers minder geïnteresseerd, maar niet extreem ongeïnteresseerd of negatief.

Tabel 15. Vergelijking van de verdeling van de burgerschapstypen (gemiddelden) van het huidige onderzoek, Motivaction (2010) en Van den Brink (2002).

Onderzoek	Burgerschapstypen			
	Actief	Afhankelijk	Afwachtend	Afzijdig
	Bedrijvig	Berustend		Bedreigd
Nieuwegein	8,9%	30,1%	26,9%	34,2%
Motivaction (2010)	28,0%	16,0%	24,0%	32,0%
Van den Brink (2002)	20,0%		45,0%	35,0%

Bij de vergelijking van de burgerschapstypen in het huidige onderzoek en de andere twee onderzoeken, moet wel rekening gehouden worden met de verschillen in focus. In het huidige onderzoek is gekeken naar politiek burgerschap, terwijl in het onderzoek van Van den Brink (2002) ook andere dimensies mee werden genomen. Op welke manier Motivaction (2001) tot deze indeling is gekomen, is niet geheel duidelijk, aangezien zij hun methode niet geheel prijs geven. Het huidige onderzoek is echter geen replicatie van hun onderzoek, de gemiddelden kunnen daarom niet geheel op elkaar gelegd worden. Wel kan een globale vergelijking gemaakt worden.

Uit tabel 15 blijkt dat de inwoners van Nieuwegein gelijkmatiger verdeeld zijn in vergelijking met Motivaction (2010) en Van den Brink (2002), met uitzondering van de actieve burgers. De percentages voor het afzijdige type burgerschap komen relatief goed overeen. De percentages liggen rond de 34% en in alle onderzoeken vormen deze burgers de grootste groep. Nieuwegein is hier dus niet uitzonderlijk in.

De percentages van de afwachtende burgers komen ook redelijk overeen. Wanneer de berustende burgerschapsstijl van Van den Brink (2002) gesplitst zou worden in 20% en 25%, klopt dit ook met de percentages van dit onderzoek en van Motivaction (2010). Wel zijn er in het huidige onderzoek meer inwoners met een afwachtende burgerschapsstijl dan in de andere onderzoeken in vergelijking met de andere typen burgerschap.

De afhankelijke burger komt in Nieuwegein meer voor dan bij Motivaction (2010). Wanneer uitgegaan wordt van de twee groepen van 20% en 25% in plaats van de berustende burger (45%) bij Van den Brink (2002), is de afhankelijke groep in Nieuwegein ook groter. Bij Motivaction (2010) is deze groep het kleinst, terwijl het in Nieuwegein de op één na grootste groep is. De verschillen in percentages tussen de burgerschapstypen in Nieuwegein zijn echter in het geheel minder groot dan bij de andere onderzoeken, met uitzondering van de actieve burgers. Dit zou een verklaring voor het verschil in percentage tussen het huidige onderzoek en Motivaction (2010) en Van den Brink (2002) kunnen zijn.

Het meest opvallende resultaat is de groep actieve burgers. De percentages van dit type burgerschap springen er uit. In Nieuwegein komt dit type zeer duidelijk minder naar voren dan in de verdeling van Motivaction (2010) en Van den Brink (2002). Wellicht zijn de Nieuwegeinse burgers minder actief op politiek gebied en meer op sociaal gebied. In de andere twee onderzoeken is deze component waarschijnlijk wel meegenomen. In het huidige onderzoek werd echter gefocust op politiek burgerschap en politieke burgerparticipatie.

Nu de verhouding van burgerschapstypen in Nieuwegein vergeleken is met de landelijke gemiddelden (Motivaction, 2010; Van de Brink 2002), wordt gekeken naar de kenmerken van de burgerschapstypen in Nieuwegein. De typen verschillen niet op het gebied van de wijken. Bepaalde wijken zijn gemiddeld niet meer vertegenwoordigd dan andere. Wat betreft de kenmerken opleidingsniveau, geslacht en leeftijd (zie ook tabel 13) verschillen de typen weinig. Tot het actieve en afhankelijke type horen gemiddeld meer vrouwen dan mannen in vergelijking met het afzijdige type. In vergelijking met de afwachtende burgers hebben het actieve type meer vrouwen en het afhankelijke type meer mannen.

De demografische beschrijving van Motivaction (2001) en de resultaten van het huidige onderzoek komen wat betreft leeftijd redelijk overeen. In het huidige onderzoek kent het afzijdige type burgerschap gemiddeld oudere respondenten dan het afwachtende en afhankelijke type. Volgens Motivaction (2001) heeft het afwachtende type een oververtegenwoordiging van jongere respondenten en kent het afhankelijke type relatief weinig mensen onder de 45. Wat het opleidingsniveau betreft verschilt het afwachtende type burgerschap van de andere typen. De afwachtende burger heeft gemiddeld een hoger opleidingsniveau. Dit komt redelijk overeen met Motivaction (2001). Het afwachtende type burgerschap heeft volgens hen een gevarieerd opleidingsniveau, met een lichte ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden. Deze overeenkomsten wat betreft demografische kenmerken van de burgerschapstypen kunnen een aanwijzing zijn dat de onderzoeken overeenkomen. Dit betekent dat op basis hiervan de onderzoeken voorzichtig met elkaar vergeleken kunnen worden.

6.2 Burgerschapstypen en communicatie- en participatiegedrag

Wat heeft de vertegenwoordiging van de burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein voor gevolgen voor de communicatie- en participatiestijl van inwoners? Dit is de tweede deelvraag die hieronder beantwoord wordt.

De strekking van het onderzoek van Motivaction (2001) is dat iedere burgerschapstijl een andere vorm van communicatie prefereert. Afzijdige burgers zijn de grootste groep in Nieuwegein en lastig te benaderen. Zoals de naam al aangeeft, houden zij zich afzijdig van de overheid. Participeren en communiceren moet voor deze groep makkelijk en aantrekkelijk gemaakt worden, zodat de overheid hen kan bereiken en betrekken (Motivaction, 2001). De absolute gemiddelden van het afzijdige burgerschapstype geven aan dat deze respondenten niet heel negatief zijn over de politiek en de overheid. In vergelijking met de andere typen tonen ze wel minder politieke belangstelling en politieke inzet en hebben ze een negatiever beeld van de overheid, maar extreem negatieve houdingen zijn niet gevonden. In het eerdere onderzoek naar burgerparticipatie bij de gemeente Nieuwegein (Brouwer, 2010) is de hoge mate van neutrale antwoorden wellicht een indicator van de aanwezigheid van dit type burger. De afzijdige burger is niet extreem negatief, maar heeft geen duidelijke mening over betrokkenheid bij en het beleid van de overheid. Deze burgers zijn niet gemotiveerd om te participeren en nemen een afzijdige houding aan.

De groep afhankelijke en afwachtende burgers zijn twee andere behoorlijk grote groepen in Nieuwegein en hebben een andere manier van benaderen nodig. Afhankelijke burgers reageren op woorden als 'praktisch' en 'concreet'. Zij zijn goed te bereiken via lokale communicatie, zoals publicaties in huis-aan-huisbladen en informatie- en inspraakavonden in buurthuizen (Motivaction, 2001). Aan de resultaten van het eerdere onderzoek in Nieuwegein (Brouwer, 2010) is het bestaan van dit type burger ook af te lezen. Het merendeel van de respondenten antwoordde namelijk dat de gemeente hen meer kan betrekken door meer informatie over de wijk te geven. Deze behoefte aan lokale en concrete informatie is volgens mij kenmerkend voor de afhankelijke burger. Voor de afwachtende burger gaat dit gedeeltelijk op, hen gaat het meer om eigen belang en bij de afhankelijke burger is er meer oog voor de lokale gemeenschap (Motivaction, 2001). De afwachtende burgers hebben een reactieve communicatiestijl en zijn niet intrinsiek gemotiveerd om te participeren. Deze groep is ook terug te zien in de resultaten van het eerdere onderzoek (Brouwer, 2010). Uit dat onderzoek bleek namelijk dat een groot deel van de respondenten (28%) het liefst uitgenodigd werd tot participeren via een nieuwsbrief, wijkbericht of uitnodiging van de gemeente. Ook de hoge participatiegraad bij het project Nieuwegein Groen (Brouwer, 2010), duidt op een behoorlijke groep afwachtende en afhankelijke burgers. Dit project werd namelijk op wijkniveau en dus op lokaal, concreet niveau uitgevoerd en de burgers werden direct geconfronteerd met de gevolgen van het project.

Tot slot is er de kleine groep actieve burgers. Deze burgers zijn van zichzelf geïnteresseerd in politiek en overheid en nemen een actieve houding aan. Zij zorgen er zelf voor dat ze de juiste informatie krijgen en de overheid hoeft in haar communicatie- en participatiebeleid niet veel moeite te doen om deze groep te bereiken. Ook voor deze groep geldt dat ze in vergelijking met de andere typen burgerschap positiever tegenover de overheid en politiek staan, maar niet extreem geïnteresseerd zijn.

In het eerdere onderzoek naar burgerparticipatie (Brouwer, 2010) is het kleine aantal burgers dat aangeeft zich heel betrokken te voelen bij Nieuwegein een aanwijzing voor het bestaan van dit type burger. Een andere aanwijzing is het aantal inwoners dat aangaf geparticipeerd te hebben bij de projecten Structuurvisie en Gezondheidsbeleid. Dit zijn beide projecten op abstract niveau die gaan over het algemeen belang van de gemeente Nieuwegein. Hieruit blijkt dat actieve burgers op dit niveau kunnen participeren en dat ze niet alleen voor hun eigen belang gaan (Motivaction, 2001; Van den Brink, 2002).

6.3 De invloed van de burgerschapstypen op het communicatie- en participatiebeleid van Nieuwegein

De burgerschapstypen van de inwoners van Nieuwegein hebben een relatie met hun communicatie- en participatiestijl. Deze zijn idealiter op hun beurt weer van invloed op het communicatie- en participatiebeleid. Momenteel wordt echter geen rekening gehouden met verschillende groepen inwoners in de gemeente. De inzet van communicatie en participatie gebeurt, afhankelijk van het project, ongeveer op dezelfde manier. Onderzoek naar eventuele verschillen tussen typen inwoners is nog nooit gedaan, er is daarom geen sprake van gedifferentieerd of gesegmenteerd beleid voor groepen inwoners.

Door de resultaten van het huidige onderzoek kan daar verandering in komen. Wat goed in ogenschouw genomen moet worden, is het feit dat er een mix is van burgerschapstypen in Nieuwegein en dat de benadering van inwoners daarom ook op verschillende manieren dient plaats te vinden. Met alle typen burgers dient rekening gehouden te worden, niet alleen met de grootste groep afzijdige burgers.

Olivier Vrooland, communicatieadviseur bij de gemeente Dordrecht, vergeleek het bereiken van inwoners met het uitdelen van flyers op de markt. Hij stelde dat afhankelijk van de pet die je op zet, bepaalde mensen zich aangetrokken zullen voelen tot jouw informatie. Mensen bepalen zelf of ze geschikt zijn voor de aangeboden informatie, vaak zonder dat ze de daadwerkelijke informatie gelezen hebben. Deze communicatieadviseur gelooft dat dit voor communicatie en participatie met verschillende typen inwoners ook geldt. Kijkend naar het onderzoek van Motivaction (2001) maakt hij hier een goed punt. Zij zeggen namelijk ook dat verschillende typen inwoners anders reageren op beschikbare communicatie.

Rinske van Heiningen, afdelingshoofd Communicatie bij de gemeente Enschede gaf tijdens het seminar Actief burgerschap aan dat het rondlopen in alienpakken de aandacht van afzijdige burgers trok, waarna ze in gesprek kwamen met ambtenaren over wat er beter zou kunnen in de buurt. Ludieke acties zijn effectief om de aandacht van afzijdige burgers te trekken.

Extreem ongeïnteresseerd zijn de afzijdige burgers echter niet, zoals te zien was in de vergelijking van de absolute gemiddelden van de burgerschapstypen. Het is niet zo dat deze burgers geheel aan de zijlijn van de Nieuwegeinse samenleving staan. De verwachting is dat deze groep daarom wel te *bereiken* en te *beraken* is (Herremans en Rijnja, 2005, p. 63), wanneer de communicatie ook op hen is afgestemd.

De actieve burger heeft minder aansporing nodig, het beschikbaar maken van informatie is voldoende om hen te informeren. Deze groep staat ook open voor gebruik van nieuwe, interactieve media. Actieve burgers kunnen goed omgaan met het aanbod van informatie en selecteren wat voor hen relevant is.

Een afwachtende burger heeft een reactieve communicatiestijl, de gemeente moet deze burgers actief benaderen, uitnodigen en stimuleren om te participeren (Motivaction, 2001). Een medium dat geschikt is om met hen in contact te komen en hen te betrekken is internet en nieuwe, interactieve media. Uit de Inwonersenquête 2009 van de gemeente Nieuwegein blijkt dat veel inwoners aangeven via internet contact te willen hebben met de gemeente. De inzet van meer interactieve, sociale media zou eraan bij kunnen dragen om meer inwoners te bereiken en te betrekken. Daarnaast is nadruk op de vraag "what's in it for me" voor deze burgers van belang (Motivaction, Seminar Actief Burgerschap).

De afhankelijke burger heeft meer houvast nodig en voelt zich aangetrokken tot berichtgeving in huis-aan-huisbladen, lokale media en het organiseren van inspraak- en inloopavonden in buurthuizen (Motivaction, 2001). De inzet van meer traditionele en standaard communicatiemiddelen door de gemeente werkt voor deze groep goed. Daarnaast hechten deze burgers veel waarde aan autoriteit volgens Motivaction (2010). Brieven, uitnodigingen of oproepen van de burgemeester werken daarom bij dit type burger ook goed.

Op dit moment bestaat er bij de gemeente Nieuwegein geen vastgesteld communicatie- en/of participatiebeleid. Bij het opstellen van dit beleid, waar enkele ambtenaren zich momenteel mee bezighouden, is mijn advies rekening te houden met inwoners met verschillende ideeën over burgerschap, communicatie en participatie. Ondanks dat er geen significante verschillen te vinden zijn in wijken, wijzen de resultaten wel een bepaalde kant op. In wijken zoals Stadscentrum/Merwestein, waar meer afzijdige burgers te vinden zijn, is het verstandig om in de communicatie meer de nadruk te leggen op dit type burger. In wijken zoals Vreeswijk en Batau-Zuid waar meer afwachtende burgers wonen, zou de nadruk meer gelegd kunnen worden op de vraag "what's in it for me" om de inwoners actief te benaderen en te stimuleren tot participatie.

Wat het communicatiebeleid van de gemeente Nieuwegein betreft, is een mix van communicatiemiddelen en -media van belang. De meer traditionele en standaardcommunicatiemiddelen kunnen gehandhaafd blijven om afhankelijke burgers te bereiken. Hierbij moet gedacht worden aan informatie in huis-aan-huisbladen en brieven en uitnodigingen uit naam van de burgemeester. Daarnaast is het inzetten van internet en nieuwe media een toevoeging die gemaakt kan worden om afwachtende en actieve burgers te bereiken. Onconventionele middelen en ludieke acties kunnen gebruikt worden om afzijdige burgers te bereiken. Het trekken van hun aandacht is van belang, omdat deze burgers uit zichzelf minder betrokken zijn.

6.4 Algemene conclusie en advies

Nu alle deelvragen van dit onderzoek behandeld zijn, kan de onderzoeksvraag beantwoord worden: *“Welke burgerschapstypen hebben de inwoners van de gemeente Nieuwegein en in hoeverre zijn deze opvattingen van invloed op de communicatie en participatie van de inwoners van de gemeente?”*.

In de gemeente Nieuwegein komen in aflopende volgorde de vier burgerschapstypen afzijdige, afhankelijke, afwachtende en actieve inwoners voor. Geen van de burgerschapstijlen heeft een extreem positieve of negatieve houding ten opzichte van de politiek en overheid. De verdeling van burgerschapstypen over de inwoners van Nieuwegein is gelijkmatig, met als uitschieter de actieve burger. In vergelijking met het landelijke gemiddelde van Motivaction (2010) en Van den Brink (2002) is er een gelijkmatiger verhouding van burgerschapstypen in de gemeente Nieuwegein.

De verhouding tussen de burgerschapstypen in Nieuwegein is van invloed op de communicatie- en participatiestijl van de inwoners (Motivaction, 2001) en daarmee op het communicatie- en participatiebeleid van de gemeente Nieuwegein. Bij het opstellen van de visie en het beleid op bovenstaande terreinen, raad ik de gemeente aan de verschillen tussen de typen burgers in ogenschouw te nemen. De afwachtende, afhankelijke en afzijdige burgers komen in ongeveer gelijke mate in Nieuwegein voor en vereisen allemaal een andere manier van benaderen. De actieve burgers filteren relevante informatie uit de media die voor de overige groepen ingezet wordt en zijn vanuit zichzelf betrokken bij de (lokale) overheid. Meer onconventionele manieren van communiceren, zoals prijsvragen en ludieke acties, zouden ingezet kunnen worden om de aandacht van de afzijdige burger te trekken. De mogelijkheden voor het inzetten van nieuwe, interactieve en social media dienen onderzocht te worden om de afwachtende en actieve burgers te bereiken. De meer traditionele en standaard communicatiemiddelen dienen behouden te worden om in contact te blijven met het afhankelijke type burgerschap.

7. Discussie

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van het Inwonerspanel van de gemeente Nieuwegein. Dit panel krijgt meerdere keren per jaar het verzoek deel te nemen aan onderzoeken naar (het beleid van) de gemeente Nieuwegein. De respondenten zijn op deze manier daarom in zekere mate betrokken bij Nieuwegein. Dit zou van invloed kunnen zijn op de resultaten, met name op de resultaten van de dimensie politieke belangstelling en politieke inzet. Daarnaast vormen respondenten geen perfecte afspiegeling van de populatie wat betreft de verdeling van leeftijd. Deze kenmerken zouden van invloed kunnen zijn op de resultaten. In vervolgonderzoek kan ervoor gekozen worden om respondenten van buiten het Inwonerspanel en van dezelfde leeftijd als de populatie te bevragen, wanneer er meer tijd en geld beschikbaar is.

In de periode waarin het onderzoek plaatsvond, waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. Deze verkiezingen en de onrustige periode waarin de onderhandelingen over de formatie van het kabinet plaatsvonden, kunnen van invloed geweest zijn op de resultaten. Het gaat hier dan met name om de dimensies politieke belangstelling en imago van de overheid op landelijk niveau. In vervolgonderzoek dat niet plaatsvindt in verkiezingstijd, zou een vergelijking gemaakt kunnen worden met de resultaten van het huidige onderzoek.

Voor de methode van onderzoek is gekozen voor een kwantitatief onderzoek, vanwege de hoge respons van het Inwonerspanel, de snelle reactietijd en het grote bereik van relatief veel respondenten. In vervolgonderzoek zou een aanvulling in de vorm van kwalitatief onderzoek op zijn plaats zijn. Door middel van diepte-interviews kan de attitude en gedachtegang van respondenten in kaart gebracht worden op het gebied van politieke burgerparticipatie en burgerschap. Hiervoor was in het huidige onderzoek, in verband met het tijdsbestek en het hoge aantal respondenten, geen plaats.

Dit onderzoek is voornamelijk gebaseerd op de studies van Van den Brink (2002), Motivaction (2001) en Verhoeven (2004). Op het gebied van verschillen in typen inwoners wat betreft (politiek) burgerschap, burgerparticipatie en communicatie zijn dit de belangrijkste onderzoekers. Het onderzoek van Motivaction (2001) vormt met name een belangrijke bron. Andere onderzoeken baseren zich vaak op hun gegevens (Boluijt, 2009; Van den Brink, 2002; Verhoeven, 2004; Winsemius, 2005), dit geldt (in)direct ook voor het huidige onderzoek. Aangezien Motivaction een commercieel onderzoeksbureau is, geven ze begrijpelijkerwijs hun onderzoeksmethode niet prijs. Voor het huidige onderzoek voerde het te ver om hun methode geheel na te lopen en te verifiëren. Voor een promotieonderzoek zou dit een mooie uitdaging zijn.

De bespreking van de verschillende burgerschapstypen in Nieuwegein is vrij abstract. De terminologie die gebruikt wordt en de verschillen tussen de afwachtende, afhankelijke, actieve en afzijdige burgers, kunnen verwarring opleveren. De resultaten van dit onderzoek toepassen op het communicatie- en participatiebeleid kan lastig zijn. Een mogelijke oplossing hiervoor kan het gebruiken van zogenaamde persona's zijn. Het huidige onderzoek kan gelden als opstapje en in vervolgonderzoek zou dit door middel van diepte-interviews verder uitgewerkt kunnen worden.

Een persona is een prototypische ontvanger van een communicatieboodschap (Ponsen, Marteijs, Witjes en Jongenelen, 2008). Het zijn geen gemiddelde ontvangers, maar zijn gebaseerd op kennis en behoeften van gemiddelde inwoners. Persona's kunnen helpen bij het opstellen van een communicatieboodschap en -strategie. Ze maken het de communicatieprofessional makkelijker zich in hun doelgroep te verplaatsen (Ponsen e.a., 2008). In het huidige onderzoek is geen diepgaand onderzoek uitgevoerd naar de verschillende persona's. Op basis van de gegevens, kunnen wel "provisional personas" (Goodwin, 2002) opgesteld worden. Dit zijn strikt genomen geen echte persona's, omdat diepgaand onderzoek ontbreekt, maar de beschrijvingen met enkele kenmerken van de personen geven wel houvast.

Op basis van het huidige onderzoek zouden de volgende persona's samengesteld kunnen worden. Opgemerkt moet worden dat de beschrijvingen achter de foto's fictief zijn. De beschrijvingen zijn gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek, niet op de personen van de foto's. De personen op de foto's en de beschrijvingen komen niet daadwerkelijk met elkaar overeen. De foto's dienen ter ondersteuning voor de bespreking van de persona's. De eerste drie foto's zijn afkomstig van Ponsen e.a. (2008)ⁱⁱ, de laatste foto van de website <http://hethuishebro.web-log.nl/>ⁱⁱⁱ.

	<p><i>Anja is 40 jaar, woont in Blokhoeve en heeft een mbo-opleiding. Ze filtert voor haar relevante informatie met gemak uit het aanbod van informatie. Ze staat open voor nieuwe media en wil zich inzetten voor Nieuwegein. Anja is een actieve burger.</i></p>	
ii	<p><i>Jennifer is 30 jaar, woont in Fokkesteeg en heeft een hbo-opleiding. Iedere week leest ze de gemeentepagina in De Molenkruier. Ze is geïnteresseerd in informatie over haar wijk en leest de wijkberichten. Jennifer is een afhankelijke burger.</i></p>	ii
	<p><i>Erik is 50 jaar, woont in Galecop en heeft een wo-opleiding. Hij gebruikt het internet om aan informatie te komen en heeft belangstelling voor nieuwe media. Hij heeft aansporing nodig om te participeren. Erik is een afwachtende burger.</i></p>	
ii	<p><i>Henk is 68 jaar, woont in Doorslag en heeft een hbo-opleiding. Hij voelt zich niet betrokken bij Nieuwegein. Henk is druk met andere dingen. Hij heeft weinig vertrouwen in de overheid. Henk is een afzijdige burger.</i></p>	
		iii

Dit onderzoek geeft een goede indruk van de verschillende typen burgers die binnen de gemeente Nieuwegein bestaan. De resultaten komen niet geheel overeen met de landelijke gegevens, waardoor het deels zijn toegevoegde waarde laat zien. In vervolgonderzoek zou dieper ingegaan kunnen worden op de methode van onder andere Motivaction (2001) en het gebruik van andere respondenten. Onderzoek naar persona's op het gebied van communicatie en participatie kan ook een aanvulling zijn. Het huidige onderzoek in combinatie met eerder onderzoek in de gemeente Nieuwegein (Brouwer, 2010), geeft aan wie de inwoners van Nieuwegein zijn en waar hun behoeften liggen op communicatief en participatief gebied.

Bibliografie

Boluijt, B. (2009). *Willen en kunnen. Empowerment van bewoners in stadswijken. Voorstel voor een promotieonderzoek*. Universiteit van Tilburg, Universiteit Utrecht en Erasmus Universiteit Rotterdam. Geraadpleegd op 22 april 2010 via http://webwijs.uvt.nl/publications/256998_ext.pdf.

Brouwer, L.C. (2010). *Duidelijk communiceren als sleutelwoord. Een evaluatief onderzoek naar communicatie, betrokkenheid en burgerparticipatie binnen de gemeente Nieuwegein*. Stageonderzoek Master Communicatiestudies, maart 2010.

CBS Statline. <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71722NED&D1=34,7&D2=0,24,26-28&HDR=T&STB=G1&VW=T>, geraadpleegd op 28 mei 2010.

Commissie Toekomst Overheidscommunicatie (2001). *In dienst van de democratie*. Den Haag: SDU.

Czaja, R., Blair, J. (2005). *Designing surveys. A guide to decisions procedures*. California: Sage Publications Inc

Denters, S.A.H. (2004). *Achtergrondstudie Stedelijk Burgerschap*. Enschede: KISS.

Goodwin, K. (2002). *Getting from research to personas: harnessing the power of data*. Geraadpleegd via http://www.cooper.com/journal/2002/11/getting_from_research_to_perso.html, op 23 juli 2010.

Hartman, I., Nuiver, H., (2004). *Beleid met burgers. Praktische gids voor burgerparticipatie*. Ministerie van Verkeer, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Geraadpleegd via www.vrom.nl/get.asp?file=docs/publicaties/vrom5043.pdf&dn...vrom, op 3 februari 2010.

Herremans, R.I.A., Rijnja, G.W. (2005). Grip op grillige doelgroepen. Meer bereik met meervoudige segmentatie. *RVD-communicatiereeks Platform, 3*, p. 63 - 70.

Kilic, M. (2008). *Derde generatie burgerparticipatie, hoe doe je dat?* Geraadpleegd via <http://www.twynstragudde.nl/tg.htm?id=9277>, op 4 februari 2010.

Krebs, D., Berger, M. & Ferligoj, A. (2000). *Approaching Achievement Motivation - Comparing Factor Analysis and Cluster Analysis*. Metodološki zvezki, 16, Ljubljana: FDV.

Korzilius, H. (2000). *De kern van survey-onderzoek*. Assen: Van Gorcum & Comp.

Leyenaar, M. (2009). *De burger aan zet. Vormen van burgerparticipatie: inventarisatie en evaluatie*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Directie Kennis.

Motivaction (2001). *Beschrijving van burgerschapstijlen*. Geraadpleegd op 23 april 2010 via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2007/09/20/in-dienst-van-de-democratie-het-rapport-van-de-commissie-toekomst-overheidscommunicatie.html>.

Nieuwegein in Cijfers (2010). Geraadpleegd op 7 juli 2010 via <http://cijfers.nieuwegein.nl>

Ponsen, D., Martejn, T., Witjes, M., Jongenelen, G. (2008). *Persona's. Overheidscommunicatie Nieuwe Stijl*. Geraadpleegd via <http://www.communicatieplein.nl/dsc?c=getobject&s=obj&objectid=143335>, op 23 juli 2010.

Rengelink, J.W., Mug, I. (1952). *Burgerschap en burgerzin*. Heemstede: Uitgeverij Mubro.

Roos, S., Verhue, D. (2009). *Bouwstenen van burgerschap. Een onderzoek in het kader van het Handvest voor Verantwoordelijk Burgerschap*. Geraadpleegd op 30 juni 2010 via: <http://www.minbzk.nl/asp/download.aspx?file=/contents/pages/103692/veldkamp-samenvattingbouwstenen.pdf>.

SCP (1996). *Sociaal en cultureel rapport 1996*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.

SCP (1997). *Sociale en culturele verkenningen 1997*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.

SCP (2009). *De sociale staat van Nederland 2009*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

SPSS voor gevorderden, Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde, Hogeschool Gent (z.j.). Geraadpleegd via <http://habe.hogent.be/stat/pictures/SPSS-manual2.doc>, op 4 juni 2010.

Van den Brink, G. (2002). *Mondiger of moeilijker. Een studie naar de politieke habitus van hedendaagse burgers*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Van Gunsteren, H.R. (1992). Vier concepties van burgerschap. In Simonis, J.B.D., Hemerijck, A.C., Lehning, P.B. (p. 44 - 61). *De staat van de burger. Beschouwingen over hedendaags burgerschap*. Amsterdam: Boom Meppel.

Van der Heijden, J., Meiresonne, A., Zuylen, J. van (2007). *Help! een burgerinitiatief*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Directie Kennis.

Van Rie, S. (2008). *Diverse visies op wereldburgerschap: een kwalitatief onderzoek bij lokale besturen*. Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van licentiaat in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Sociale Agogiek. Geraadpleegd via <http://archive.ugent.be/input/download?func=downloadFile&fileOID=489815&recordOID=471792>, op 31 mei 2010.

Verhoeven, I. (2004). Veranderend politiek burgerschap en democratie. In Engelen, E.R., Sie Dhian Ho, M. (p. 55 - 75). *De staat van de democratie. Democratie voorbij de staat*. Amsterdam: University Press.

Wagenaar, H., Specht, M. (2009). *Geëngageerd bewonerschap. Bewonersparticipatie in drie Europese steden*. Den Haag: Nicis Institute.

Winsemius, P. (2005). *Vertrouwen in de buurt*. Amsterdam: University Press.

WRR (2002). *De toekomst van de nationale rechtsstaat*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Websites

http://www.communicatieplein.nl/Onderwerpen/Doelgroepen_en_doelgroepsegmentatiegeraadpleegd op 31 mei 2010.

http://www.communicatieplein.nl/Onderwerpen/Doelgroepen_en_doelgroepsegmentatie/Segmentatie,geraadpleegd op 31 mei 2010.

<http://www.digitaalbestuur.nl/opinie/gebruik-web-20-binnen-de-gemeente,geraadpleegd> op 31 mei 2010

http://en.wikipedia.org/wiki/Cluster_analysis#Partitional_clustering,geraadpleegd op 3 juni 2010.

<http://www.hbo-scriptie.nl/statistiek/cronbach-alpha-uitleg,geraadpleegd> op 7 juni 2010.

<http://hethuishebro.web-log.nl/>, geraadpleegd op 23 juli 2010.

<http://www.minbzk.nl/onderwerpen/grondwet-en/democratie-en/projecten/handvest,geraadpleegd> op 31 mei 2010.

Overig

Collegeprogramma 2010 – 2014. Nieuwegein stad voor iedereen. Geraadpleegd via http://www.nieuwegein.nl/files/collegeprogramma_2010-2014.pdf op 1 juni 2010.

Interview met Olivier Vrooland, communicatieadviseur gemeente Dordrecht, 7 mei 2010.

Motivaction (2010). Seminar actief burgerschap en burgerschapstijlen. Juni 2010. Amsterdam.

ⁱ <http://www.minbzk.nl/onderwerpen/grondwet-en/democratie-en/projecten/handvest>.

ⁱⁱ Ponsen, D., Marteijs, T., Witjes, M., Jongenelen, G. (2008).

ⁱⁱⁱ <http://hethuishebro.web-log.nl/>

Bijlage 1 – Vragenlijst

Inwonerspanel juni 2010

Welkom bij het tweede Inwonerspanel-onderzoek van 2010. In deze vragenlijst is de gemeente Nieuwegein onder andere geïnteresseerd in uw politieke belangstelling, uw beeld van de overheid en uw mening over gemeentelijke informatie.

De gemeente gebruikt uw antwoorden om de communicatie met u en andere inwoners te verbeteren en in te spelen op uw wensen met betrekking tot communicatie en participatie. De resultaten van het Inwonerspanel worden anoniem verwerkt.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

In het eerste deel van deze vragenlijst stellen wij u enkele vragen over de lokale politiek (de gemeente Nieuwegein).

1. Hoe vaak leest u iets over de Nieuwegeinse politiek in de krant?
 - Iedere dag
 - Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
 - Soms (*ongeveer iedere maand*)
 - Zelden (*meerdere keren per jaar*)
 - Nooit

2. Hoe vaak leest u iets over de Nieuwegeinse politiek op internet?
 - Iedere dag
 - Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
 - Soms (*ongeveer iedere maand*)
 - Zelden (*meerdere keren per jaar*)
 - Nooit

3. Hoe vaak hoort u iets over de Nieuwegeinse politiek op de radio/tv?
 - Iedere dag
 - Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
 - Soms (*ongeveer iedere maand*)
 - Zelden (*meerdere keren per jaar*)
 - Nooit

4. Hoe geïnteresseerd bent u in de politiek van de gemeente Nieuwegein?
 - Zeer geïnteresseerd
 - Geïnteresseerd
 - Neutraal
 - Ongeïnteresseerd
 - Zeer ongeïnteresseerd

5. Als u onder vrienden bent, hoe vaak spreekt u dan over de Nieuwegeinse politiek?
- Altijd
 - Regelmatig
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit

6. Hoe vaak stemt u tijdens verkiezingen voor de gemeenteraad?
- Altijd
 - Meestal
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit

Hierna volgen negen stellingen over de politiek van de gemeente Nieuwegein en het gemeentelijk beleid.

7. Ik zou me (samen met anderen) in willen spannen voor een kwestie die van belang is voor mijn straat.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
8. Ik zou me (samen met anderen) in willen spannen voor een kwestie die van belang is voor mijn wijk.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
9. Ik zou me (samen met anderen) in willen spannen voor een kwestie die van belang is voor de gemeente Nieuwegein als geheel.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
10. De invloed van inwoners op het gemeentelijke beleid zou groter moeten zijn.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens

11. Ik heb vertrouwen in de gemeente.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

12. Inwoners hebben veel invloed op wat de gemeente doet.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

13. Wat de gemeente doet, heeft weinig nut voor mijn dagelijks leven.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

14. De gemeente weet wat er onder de inwoners leeft.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

15. De gemeente geeft om de mening van haar inwoners.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

U bent nu bij het tweede deel van deze vragenlijst. Hierna volgen enkele vragen over de landelijke politiek (Den Haag).

16. Hoe vaak leest u iets over de landelijke politiek in de krant?

- Iedere dag
- Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
- Soms (*ongeveer iedere maand*)
- Zelden (*meerdere keren per jaar*)
- Nooit

17. Hoe vaak leest u iets over de landelijke politiek op internet?
- Iedere dag
 - Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
 - Soms (*ongeveer iedere maand*)
 - Zelden (*meerdere keren per jaar*)
 - Nooit
18. Hoe vaak hoort u iets over de landelijke politiek op radio/tv?
- Iedere dag
 - Regelmatig (*ongeveer iedere week*)
 - Soms (*ongeveer iedere maand*)
 - Zelden (*meerdere keren per jaar*)
 - Nooit
19. Als u onder vrienden bent, hoe vaak spreekt u dan over de landelijke politiek?
- (bijna) Altijd
 - Regelmatig
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
20. Hoe geïnteresseerd bent u in de landelijke politiek?
- Zeer geïnteresseerd
 - Geïnteresseerd
 - Neutraal
 - Ongeïnteresseerd
 - Zeer ongeïnteresseerd
21. Hoe vaak stemt u tijdens verkiezingen voor de Tweede Kamer?
- Altijd
 - Meestal
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit

Hierna volgen zeven stellingen over de landelijke politiek en het landelijke overheidsbeleid.

22. Stemmen is de enige manier waarop inwoners invloed kunnen uitoefenen op het landelijke overheidsbeleid.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens

23. De invloed van inwoners op het landelijke overheidsbeleid zou groter moeten zijn.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

24. Ik heb vertrouwen in de landelijke overheid.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

25. Burgers hebben veel invloed op wat de landelijke overheid doet.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

26. De landelijke overheid geeft om de mening van inwoners.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

27. Wat de landelijke overheid doet, heeft weinig nut voor mijn dagelijks leven.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

28. De landelijke overheid weet wat er onder de burgers leeft.

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

U bent aangekomen bij het derde en laatste deel van deze vragenlijst. Hierna volgen nog zeven stellingen over uw mening over informatie over en communicatie vanuit de overheid (zowel landelijk als lokaal).

29. Ik vind het moeilijk om mijn weg te vinden in de hoeveelheid informatie die op mij afkomt.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
30. Ik weet niet waar ik betrouwbare informatie kan vinden.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
31. Ik vind het moeilijk om voor mij relevante informatie te vinden.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
32. Het is jammer dat het persoonlijk contact met de gemeente afneemt doordat veel zaken geautomatiseerd zijn.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
33. De gemeente Nieuwegein verspreidt te weinig informatie via andere kanalen (bijvoorbeeld via de radio en de krant) dan het internet.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens
34. Informatie over de gemeente en haar beleid zoek ik zelf op, de gemeente hoeft er alleen maar voor te zorgen dat deze informatie beschikbaar is.
- Zeer mee eens
 - Mee eens
 - Neutraal
 - Mee oneens
 - Zeer mee oneens

35. Het is prettig dat de gemeente veel informatie via het internet verspreidt

- Zeer mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens
- Zeer mee oneens

U bent aan het einde gekomen van deze vragenlijst. Hartelijk dank voor uw medewerking! Tot slot vragen wij u aan te geven wat uw hoogst voltooide opleiding is.

36. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- Geen opleiding
- Basisonderwijs
- Lager/Vorbereidend beroepsonderwijs (LBO, VBO, huishoudschool, LTS, etc.)
- Middelbaar en hoger voortgezet onderwijs (MAVO, MULO, VMBO, HAVO, VWO, HBS, Gymnasium, etc.)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO, vakschool, streekschool, MTS, etc.)
- Hoger beroepsonderwijs (HBO, HTS, HEAO, etc.)
- Wetenschappelijk onderwijs (WO)
- Anders, namelijk

Wanneer u opmerkingen of aanvullingen over dit onderzoek heeft, kunt u deze hieronder vermelden.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Via de mail krijgt u van ons een verslag van de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek.

Heeft u nog vragen of opmerkingen, neem dan contact op met de unit Statistiek & Onderzoek van de gemeente:

inwonerspanel@nieuwegein.nl of tel. 030 607 1532.

